

Seletuskiri **põhikooli riikliku õppekava määruse eelnõu juurde**

Sisukord:

- I Sissejuhatus
- II Määruse eesmärk ja mõju
- III Määruses kasutatud mõisted
- IV Määruse üldosa eelnõu sisu ja võrdlev analüüs
  - 1. Õppekava struktuur
  - 2. Õppekava lähtealused
    - 2.1 Käsitlus inimese arengust ja arengukeskkonnast
    - 2.2 Koolikultuuri käsitlus
    - 2.3 Põhihariduse alusväärtused
    - 2.4 Põhikooli sihiseade
    - 2.5 Õppimise käsitlus põhikooli riiklikus õppekavas
    - 2.6 Lõimingu käsitlus õppekavas
    - 2.7 Pädevused
  - 3. Õppekava üldosa olulisemad sätestused
    - 3.1 Õpikeskkond
    - 3.2 Õppeained
      - 3.2.1 Tunnijaotusplaan põhikoolis
    - 3.3 Läbivad teemad
    - 3.4 Õpetuse ja kasvatuse korraldus
    - 3.5 Õpilase ja vanema nõustamine
    - 3.6 Hariduslike erivajadustega õpilased
    - 3.7 Hindamine
    - 3.8 Põhikooli lõpetamine
    - 3.9 Kooli õppekava
  - 4. Lisadest
  - 5. Õppekava rakendamise kohta
- V Määruse lisade 1- 11 eelnõu sisu ja võrdlev analüüs
- VI Õppekava rakendamiseks vajalikud vahendid

I Sissejuhatus

Kehtiv põhikooli- ja gümnaasiumi riiklik õppekava on vastu võetud 25. jaanuaril 2002. aastal ja jõustunud 1. septembril 2002. aastal. Selles säilisid eelmise, 1996. aasta põhi- ja üldkeskhariduse riikliku õppekava põhimõttelised lahendused. 2002. aasta riikliku õppekava puhul on kõige rohkem etteheiteid tehtud ainekavade ülekoormatuse suhtes, millega kaasneb õpilaste suur õpikoormus ja krooniline väsimus. Lisaks sellele on õppekava puuduseks märgitud üldosa ja ainekavade ebapiisav sidusus. See on tinginud õppekava uuendamise vajadust.

Põhikooli riikliku õppekava eelnõu koostati paralleelselt gümnaasiumi riikliku õppekavaga ning selle ettevalmistamisele eelnes vastava lähteülesande koostamine ja heakskiitmine Põhikooli ja Gümnaasiumi Riikliku Õppekava Nõukogu poolt. Õppekava sisuliste otsustuste

tegemiseks kutsuti kokku õppekava ekspertnõukogu. Selle koosseisu kuuluvad haridusteadlased, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse töötajad. Õppekavaarenduse küsimusi on regulaarselt arutatud ka erinevate huvirühmade esindajatega (eelkõige Lastevanemate Liit, Õpetajate Liit, Koolijuhtide Ühendus, Õpilasesinduste Liit).

Eelnõu koostamist kureeris Haridus- ja Teadusministeeriumi üld- ja kutsehariduse asekanstler ning koordineeris Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusosakonna õppekava talitus: talituse juhataja Ain Tõnisson (735 0206; ain.tonisson@hm.ee), peaekspert Signe Granström (hetkel lapsehoolduspuhkusel), peaekspert Imbi Henno (735 0284; imbi.henno@hm.ee), nõunik Maie Soll (735 0229; maie.soll@hm.ee), peaekspert Einar Värä (735 0283; einar.vara@hm.ee). Üldosa teksti koostamisel osalesid mitmed Tallinna ja Tartu Ülikooli haridusteadlased. Ainekavade eelnõud koostasid Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse juurde moodustatud ainetöörühmad (va matemaatika osas, kus koordineeris töid Tartu Ülikool), kuhu kuulusid vastavad spetsialistid (sh kõrgkoolide esindajad ja üldhariduskoolide õpetajad).

Õppekavaarenduse protsess on algusest peale olnud avalik ning selle käigus koostatud dokumendid on kättesaadavad veebilehel www.oppekava.ee.

II Määruse eesmärk ja mõju

Põhikooli riiklik õppekava kehtestab riigi põhiharidusstandardi standardi ning põhikooli lõpetamisel saavutatavad õpitulemused on kooskõlas kvalifikatsiooniraamistiku 3. tasemel kirjeldatud üldnõuetega. Õppekava loob raamistiku põhikoolis toimuvale õppimisele ja õpetamisele, kasvatamisele ja õpilase kujunemisele – inimesena, kodanikuna, töötajana. Et riiklik õppekava võiks nii nõudlikke ülesandeid täita, kirjeldatakse seal muu hulgas õpetusekasvatuse selliseid olulisi komponente, nagu alusväärtused, õppe- ja kasvatuseesmärgid, nõuded õpikeskkonnale, õppe ja kasvatuse korralduse alused, hindamine ja gümnaasiumi lõpetamise tingimused ning esitatakse ka nõutavad õpitulemused ja õppesisu õppeaineti.

2007/2008 aastail koostati lähteülesanne põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava arendamiseks aastail 2008–2011. Tulenevalt lähteülesandest aitab õppekava arendusprotsess kaasa järgmiste Eesti üldharidussüsteemi arendamise eesmärkide elluviimisele:

- koolist väljalangevuse vähendamine ja hariduslike erivajadustega (sh andekate) laste tõhusam arendamine;
- turvalise keskkonna saavutamine – senisest täpsemalt kirjeldatakse õpikeskkonda, eelkõige kooli sotsiaalset kliimat;
- kompetentsuse suurendamine täppis- ja loodusteaduste ning tehnika/tehnoloogia valdkondades ja huvi kasvatamine õpingute jätkamise vastu nendel aladel;
- eetiliste, vastutustundlike ja aktiivsete kodanikuühiskonna liikmete kujunemise toetamine;
- eesti keelest erineva emakeele ja kultuuritaustaga õpilaste tõhusam toetamine;
- infotehnoloogiliste võimaluste kasutamine õppetöös.

Lähteülesande kohaselt võeti käesoleva õppekava koostamisel arvesse erinevaid riiklike strateegiaid (sh *Säästev Eesti 21, Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007–2013 jt*) ning analüüse, milles on esile toodud Eesti hariduse ja õppekava tugevaid ja nõrku kohti. Tunnustades Eesti õpilaste häid õpitulemusi rahvusvahelises ulatuses, nenditi uuringutele tuginedes meie õpilaste ülemäära suurt õpikoormust, kroonilist väsimust ja halvenevat tervist, vähest õpihuvi ja sisemist õpimotivatsiooni, puudujääke koolidemokraatias, vähest usaldust õpilaste ja õpetajate vahel ja õpetajaskonna rahulolematust oma tööga. See kõik kokku kinnitas õppekavamuutuste vajalikkust. Uus õppekava peab aitama kaasa nendest puudujääkidest vabanemisele. Veel on õppekava uue versiooni väljatöötamisel olnud eesmärgiks vabaneda eelmiste õppekavade puudustest: üldosa ja ainekavade ebapiisav omavaheline kooskõla, erinevate õppeainete vähene seostatus, oodatavate õpitulemuste määratletus liigsuurel üldisuse astmel, õppekava kui õigusakti keerulisus ja raskesti loetavus.

Kõige suurem muutus, mis põhikooli ja gümnaasiumi riiklikusse õppekavasse on uue versiooniga sisse viidud, seisneb õppekava esitamises eraldi põhikoolile ja gümnaasiumile. See võimaldab paremini eristada üldise hariduskohustuse täitmisega ametis oleva ning kasvatusliku rõhuasetusega põhikooli funktsioone erinevates suundades valikutega gümnaasiumi ülesannetest ja eraldada need tulevikus teineteisest ka institutsionaalselt. Määrus sisaldab ka suure hulga valikkursuste kavasad, mida seni kehtivas põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas ei olnud.

III Määruses kasutatud mõisted

põhiharidusstandard – mõistet kasutatakse Eesti Vabariigi haridusseaduse §-is 2 lg 6 esitatud tähenduses;

põhihariduse alusväärtused – üldinimlikud ja rahvuslikud väärtused, millest põhikool lähtub oma tegevuses ja millest lähtutakse õppesisu ja -meetodite valikul;

pädevus – definitsioon on esitatud põhikooli riikliku õppekava üldosas (§ 4 lg 1);

ainevaldkond – definitsioon on esitatud põhikooli riikliku õppekava üldosas (§ 4 lg 4);

õppimine – definitsioon on esitatud põhikooli riikliku õppekava üldosas (§ 5 lg 1);

õpetamine – definitsioon on esitatud põhikooli riikliku õppekava üldosas (§ 5 lg 2);

kasvatus – definitsioon on esitatud põhikooli riikliku õppekava üldosas (§ 5 lg 3);

õpikeskkond – definitsioon on esitatud põhikooli riikliku õppekava üldosas (§ 6 lg 1);

vaimne õpikeskkond – õpetuse ja kasvatus eesmärkide saavutamiseks vajalikud teadmised, oskused ja väärtused, mis on leidnud õpilase jaoks väljendamist pildis, helis, kirjas või kaasõpilaste, õpetajate ja pereliikmete tegevustes ja käitumises;

sotsiaalne õpikeskkond – õpilase suhted teda ümbritsevate inimestega, nende inimeste omavahelised suhted ning nende suhete aluseks olevad väärtused;

füüsiline õpikeskkond – õpetuse ja kasvatus ruumikeskkond, sisseseade ja õpilaste jõuvarusid arvestav koolielu korraldus;

valikõppeaine – õppeaine, mis ei kuulu põhikooli riiklikus õppekavas loetletud kohustuslike õppeainete hulka. Põhikooli riiklikus õppekavas on esitatud usundiõpetuse, informaatika ja karjääriõpetuse valikainete ainekavad;

läbiv teema – õppekavas kirjeldatud teema, mis puudutab õpilase isiksuse ja sotsiaalse arengu seisukohalt olulisi eluvaldkondi, mida ükski õppeaine eraldi ei käsitle;

lõimitud aine- ja keeleõpe – võõrkeeles või muu õppekeelega koolis eesti keeles toimuv aineõpetus, kus lisaks ainealastele teadmistele ja oskustele arendatakse sihipäraselt õppekeele oskust;

keelekümbelus - keelekümbelusprogrammid on sellised õppeprogrammid, mille puhul kasutatakse koolihariduseandmiseks kahte (või enam) keelt. Üks neist on õpilaste kodune keel (K1) ning teine on teine keel ehk võõrkeel (K2). Vähemalt 50% õppekavast omandatakse teise keele ehk võõrkeele vahendusel kas ühe või mitme aasta jooksul;

kutsealane eelkoolitus põhikoolis – mõistet kasutatakse kutseõppeasutuse seaduse §-is 2¹ lg 7 esitatud tähenduses;

kutseõpe põhikoolis – mõistet kasutatakse kutseõppeasutuse seaduse §-is 2¹ lg 2 esitatud tähenduses;

loovtöö – definitsioon on esitatud põhikooli riikliku õppekava üldosas (§ 15 lg 9);

hariduslike erivajadustega õpilane –õpilane, kelle eriline andekus, õpiraskused, terviserike, puue, käitumis- ja tundeeluhäired, pikemaajaline õpest eemal viibimine või kooli õppekeele ebapiisav valdamine toob kaasa vajaduse teha muudatusi või kohandusi õppe sisus, õppeprotsessis õpikeskkonnas (õppevahendid, õpperuumid, suhtluskeel, sealhulgas viipekeel või muud alternatiivsed kommunikatsioonid, tugipersonal, spetsiaalse ettevalmistusega pedagoogid ja muu selline) või taotletavates õpitulemustes;

täiskasvanud õppija – õppija, kes on täisealine tsiviilseadustiku üldosa seaduse mõistes;

kujundav hindamine – definitsioon on esitatud põhikooli riikliku õppekava üldosas (§ 20 lg 1);

kokkuvõttev hindamine – definitsioon on esitatud põhikooli riikliku õppekava üldosas (§ 22 lg 1);

ekstern – iseseisvalt õppiv isik, kes sooritab ainult eksamid õppeasutuse juures;

karjääriteenus – definitsioon on esitatud põhikooli riikliku õppekava üldosas (§ 16 lg 3).

IV Määruse üldosa eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

1. Õppekava struktuur

Põhikooli riiklik õppekava koosneb üldosast ja lisadest. Üldosa sisaldab järgmisi põhikomponente: 1) üldsätted, 2) õppekava alusväärtused, 3) õppe ja kasvatuseesmärgid, 4) õpikeskkond, 5) taotletavate pädevuste kirjeldused kooliastmeti, 6) õppekorraldus, 7) läbivate teemade määratlused, 7) hindamine ning klassi ja põhikooli lõpetamine, 8) nõuded kooliõppekava koostamisele. Lisades esitatakse valdkonniti koondatud ainekavad ning läbivate teemade kirjeldused.

2. Õppekava lähtealused

2.1 Käsitus inimese arengust ja arengukeskkonnast

Õppekava rõhuasetus on õppija arengul ja õppimisel. Õppekava koostamisel on lähtutud arusaamast, et õppija on arenev, iseennast ning oma keskkonda kujundav, mõtlev, tulevikku vaatav ja aktiivselt tegutsev indiviid – unikaalne ja eneseteadlik isiksus. Õppekava käsitleb inimese arengut kui bioloogiliste, psühholoogiliste ning keskkonnategurite koosmõju tulemust. Keskkonna väljakutsetele vastamiseks tuleb inimesel teha valikuid, mistõttu pole

inimese areng välis- ega sisetegurite poolt üheselt ette määratud. Kasvatusel ning õpetamisel on inimese arengus kaalukas osa.

Inimese arengukeskkond on ajalooliselt kujunenud ja ajas muutuv, mitmetasandiline ja mitmemõõtmeline ning inimesele vahendatud keele või teiste märgisüsteemidega (pildid, kaardid, noodid jm). Inimene areneb kultuurikeskkonnas, millele on iseloomulik kultuurimälu.

Õppekava koostamisel on lähtutud arusaamast, et inimese arengukeskkonnas toimuvad kaasajal kiired ja põhjanevad muutused, millega kaasnevad uued võimalused, ohud ja riskid ning väheneb keskkonna prognoositavus. Inimesed vajavad selles olukorras paindlikku mõtte- ja elulaadi, tõhusaid õpioskusi ning võimet koos tegutseda.

2.2 Koolikultuur

Õppekavale vastab arusaam koolikultuurist ja ühiskäärtustest, mida iseloomustavad toimiv koolidemokraatia ning vastastikune usaldus ja koostöö. Toimiv koolidemokraatia tähendab koolipere kõigi liikmete ja lastevanemate oma vastutusest ja otsustuspädevusest, põhjendatud osalemist koolielu puudutavate otsuste vastuvõtmises ning kooli ühistegevustes.

Kooli vaadeldakse ka kui õppivat organisatsiooni. Õppival koolil on selge arusaam kooli osast õpilaste, ühiskonna ja kultuuri arengus, ühine tulevikuvision ja oma põhitegevusele pühendunud koolipere. Õppivas koolis valitsevad usaldusel ja vastastikusel rikastamisel põhinevad inimsuhted. Selles alगतatakse ja toetatakse arendustegevusi ja kõigi liikmete ja koostöörühmade õppimist suurema meisterlikkuse ja paremate tulemuste nimel.

Arengut õppiva kooli suunas soodustavad koolide omavahelised ja koolide ning mitmesuguste muude organisatsioonide vastastikusel huvitatusel rajanevad võrgustiku suhted, samuti koolisisesed võrgustikud. Õppivas koolis avardab ja laiendab õppekava mitmekesine klassiväline tegevus, klassidevahelised ning ülekoolilised ettevõtmised, mis võimaldavad õpilaste huvide rahuldandmist, nende annete ja loovuse väljaarendandmist ja omakultuuri kujunemist.

Õppiva kooli juhtkonnale on tunnuslik muutuste juhtimise oskus ühtaegu kooli traditsioonide ja püsiväärtuste hoidmisega. Õppiva kooli õpetajaskonnale on tunnuslik valmisolek suunata ja juhendada erinevate õpilaste ja õpilasarühmade aktiivset õppimist, reflekteerida oma kutsetöö üle ning seda adekvaatselt hinnata, arvesse võttes keskkonnamuutusi ning õpilaste arenguvajadusi, osaleda plaanipäraselt ja mõistlikult täiendkoolitustel, arendada oma õpetamisvaldkonda ning koolikultuuri, jagada avalikkusega oma seisukohti hariduse ja hariduspoliitika kohta.

2.3 Põhihariduse alusväärtused

Õppekava põhialus, millele rajaneb kõik ülejäänud, on alusväärtused. Kool kujundab ja edastab väärtusi, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoimimise aluseks.

Humanistlike ja demokraatlike alusväärtuste esiletoomisel on õppekavas otseselt viidatud Eesti Vabariigi põhiseadusele, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonile, lapse õiguste konventsioonile ja Euroopa Liidu alusdokumentidele. Ühelt poolt peetakse alusväärtustena silmas üldinimlikke väärtusi: ausus, hoolivus, aukartus elu vastu, õiglus, inimväärikus, lugupidamine enda ja teiste vastu jne. Teiselt poolt tõstetakse esile ühiskondlikke väärtusi: vabadus, demokraatia, austus emakeele ja kultuuri vastu, patriotism, kultuuriline

mitmekesisus, sallivus, keskkonna jätkusuutlikkus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus jne.

Põhikooli riikliku õppekava kohaselt peab kool aitama kaasa noorte kasvamisele loovateks, harmoonilisteks isiksusteks, kes suudavad ennast täisväärtuslikult teostada erinevates rollides nii perekonnas kui tööl ja avalikus elus. Õppekava lähtub põhimõttest, et inimese vaimne, füüsiline, moraalne, sotsiaalne ja emotsionaalne areng on võrdselt olulised. Kool loob võimalused iga õpilase võimete maksimaalseks arenguks ja loovaks eneseteostuseks, teaduspõhise maailmapildi kujunemiseks ja emotsionaalse sotsiaalse ning kõlbelise küpsuse saavutamiseks. Sellele lisaks toonitab õppekava, et uue põlvkonna sotsialiseerimise protsess rajaneb Eesti kultuuri traditsioonidele, Euroopa ühiseväärtustele ning maailma kultuuri ja teaduse saavutustele. Sellega tagab haridussüsteem tulevaste põlvkondade panuse Eesti ühiskonna sotsiaalselt, kultuuriliselt, majanduslikult ja ökoloogiliselt jätkusuutlikku arengusse. Edukas väärtuskasvatus eeldab toimivat koolidemokraatiat ja õppekavaga kooskõlastuvat koolikultuuri.

2.4 Põhikooli sihiseade

Õppekava alusväärtustest tulenevalt on põhikooli riiklikus õppekavas sõnastatud ka põhikooli sihiseade. Peamine õppe- ja kasvatuslik siht on tagada õpilasele eakohased võimalused tunnetuslikuks, kõlbliseks ja sotsiaalseks arenguks ning tervikliku maailmapildi ülesehitamiseks. Põhikool peab looma lapsele ja noorukile eakohase, turvalise, positiivselt mõjuva ja arendava õpikeskkonna, mis toetab tema õpihimu ja õpioskuste, eneserefleksiooni ja kriitilise mõtlemisvõime, teadmiste ja tahteliste omaduste arengut, loovat eneseväljendust ning sotsiaalse ja kultuurilise identiteedi kujunemist.

Õppekavas on märgitud, et põhikool on väärtushoiakute omandamise ja kinnistamise koht, kus noor hakkab mõistma oma tegude aluseks olevaid väärtusi ja tundma vastutust tegude tagajärgede eest ning jõuab selgusele oma huvides, kalduvustes ja võimetes ning saavutab vajaliku küpsuse järgneva haridusastme valikute tegemiseks. Põhikoolis luuakse alus enese määratlemisele autonoomse isiksusena, perekonna, rahvuse ja ühiskonna liikmena, kes on eneseteadlik ja suhtub sallivalt ning avatult maailma ja inimeste mitmekesisusse. Noortel peab põhikooli lõpuks kujunema arusaamine oma tulevastest rollidest perekonnas, töölus, ühiskonnas ja riigis. Nende ülesannete ja eesmärkide realiseerimiseks vajalike teadmiste, väärtushinnangute ja praktiliste oskuste arendamine toimub kogu kooli korralduse kaudu.

2.5 Õppimise käsitus põhikooli riiklikus õppekavas

Uuenduslikuks momendiks võrreldes eelmiste riiklike õppekavadega on põhikooli riiklikus õppekavas esitatud õppimise käsitus. Dokumendis rõhutatakse, et põhiharidusel on nii hariv kui kasvatav funktsioon, seepärast omab see mõiste õppekavas kesket tähendust.

Õppimist mõistetakse väljundipõhiselt, muutusena õpilase või õpilaste rühma käitumisvõimes, mis konkreetsemalt tähendab teadmiste, oskuste, vilumuste väärtushinnangute omandamist, mis on vajalikud igapäevaelus toimetulekuks. Õppimise psühholoogiliseks aluseks on kogemus, mille õpilane omandab vastastikusel toimes füüsilise, vaimse ja sotsiaalse keskkonnaga. Kogemusi omandades muutub õpilase käitumine eesmärgipärasemaks. Õpikeskkond kindlustatakse koolis õppekava alusel toimuva süstemaatilise ja sihipärase õppe-kasvatustegevusega ning õpikeskkonnaks on ka kodu ja laiemas elukeskkonnas toimivad mõjutused. Õppimine võib toimuda nii passiivse õpikeskkonnaga kohandumisena (valdavalt õppematerjali meeldejätmisena) kui ka selle õpikeskkonna aktiivse hõlvamisena (õppematerjali aktiivse teadvustamisena). Põhikooli õppe- ja kasvatustöös nähakse õppimist eelkõige protsessina, kus õpilane, toetudes varasemale teadmisele, konstrueerib aktiivselt uusi teadmisstruktuure. Õppimine on elukestev protsess, milleks vajalikud oskused ja tööharjumused kujunevad põhihariduse omandamise käigus.

Õppimise käsitusele lisaks leidub põhikooli riiklikus õppekavas ka õpetamise ja kasvatamise käsitus. Õpetamine on õppekava mõistes õpikeskkonna ja õppetegevuse organiseerimine nõnda, et see seaks õpilasele tema arengule vastavaid, kuid pingutusi nõudvaid ülesandeid. Ülesannete täitmise või lahendamise kaudu saab õpilane omandada kavandatud õpitulemused.

Kasvatust käsitatakse kui õpilase suhete kujundamist teda ümbritseva maailmaga. Kasvatuseesmärkide saavutamine pole võimalik ilma kogu koolipere, õpilase ja perekonna vastastikust usaldust ning koostööd. Alusväärtuste kujundamise võtmeisik on õpetaja, kelle ülesanne on pakkuda isiklikku eeskuju, toetada õpilaste loomupärast soovi enda identiteedis

selgusele jõuda ning pakkuda sobiva arengukeskkonna kaudu tuge erinevates rühmades ja kogukondades ning kogu ühiskonnas aktsepteeritavate käitumisharjumuste väljaarenemiseks.

Riiklik õppekava seab konkreetsed nõuded õppe kavandamisele ja elluviimisele. Õpet kavandades ja ellu viies tuleb arvestada õpilase eripära (võimeid, keelelist, kultuurilist ja perekondlikku tausta, vanust, sugu ning tervises seisundit) ning seda, et tema õppekoormus oleks ea- ja jõukohane, võimaldades talle aega puhkuseks ja huvitegevuseks. Et õpe oleks elulähedasem, tuleb teadmisi ja oskusi kasutada reaalses olukorras, teha uurimistöid ning seostada õpitavat koolivälise eluga. Õpilastele peab võimaldama kogemusi erinevatest kultuurivaldkondadest ning looma võimalusi õppimiseks ja toime tulemiseks erinevates sotsiaalsetes suhetes. Lisaks sellele on õppekavas sätestatud nõuded, et õppes peab kasutama nüüdisaegset ja mitmekesist õppemetoodikat, -viise ja õppevahendeid (sealhulgas suulisi ja kirjalikke tekste, audio- ja visuaalseid õppevahendeid, aktiivõppemeetodeid, õppekäike, õues- ja muuseumiõpet jms), asjakohaseid hindamisvahendeid ning diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutustasemega õppida, arvestades sealjuures nende individuaalsust.

2.6 Lõimingu käsitlus õppekavas

Võrreldes eelmiste riiklike õppekavadega on selles õppekavas rohkem tähelepanu pööratud õpetuse lõimingu ehk integratsioonile. Üldosas on esitatud üldisemad lõiminguga seotud põhimõtted. Üksikasjalikumalt on lõimingu saavutamiseks vajalikke tegevusi kirjeldatud lisades – ainevaldkondade üldosades, ainekavades ning läbivate teemade kirjeldustes.

Õpetuse lõimingu võimaldab kujundada õppetegevuse ja selle tulemused tervikuks. Lisaks sellele toetab see õpilaste üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist. Õpetuse lõimingu saavutatakse erinevate ainevaldkondade õppeainete ühisosa järgimisel, õppeainete, koolisiseste projektide ja läbivate teemade ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil.

Lõimingu saavutamiseks korraldab kool õpetust ja kujundab õpikeskkonda ning õpetajate koostööd viisil, mis võimaldab aineülel käsitlust: täpsustades pädevusi, seades õppeeesmärke ning määrates eri ainete ühiseid probleeme ja mõistestikku. Lõimingu saavutamist kavandab kool kooli õppekava arenduse ning õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise käigus.

2.7 Pädevused

Esile tuleb tuua ka riiklikus õppekavas käsitletud pädevuse mõistet kui eesmärgikategooriat, mis kujutab omamoodi ühendavat lüli üldiste (ja seetõttu ka abstraktsete) eesmärkide ning hindamise vahel. Pädevuse mõiste puhul lähtutakse arusaamast, et inimese poolt omandatu moodustab üldjuhul terviku – teadmised mõjutavad oskusi ja väärtushinnanguid, samuti mõjutavad teised pädevuste komponendid üksteist. Pädevuste kujunemine ei toimu ainult koolis õpitu alusel, vaid ka suhetes ümbritseva keskkonnaga.

Pädevuse mõiste võimaldab üldist eesmärgiseadet konkretiseerida ja välja töötada õpitulemuste täpsemaid hindamiskriteeriume ning sealt edasi ka hindamistehnikaid. Käesolevas õppekavas peetakse pädevuseks üsna sarnaselt õppekava eelmise versiooniga asjakohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit ja nagu tollal nii eristatakse ka nüüd üld- ja valdkonnapädevusi (küll aga mitte õppeainepädevusi). Pädevuse mõiste on võrreldes õppekava eelmiste versioonidega leidnud märgatavat edasiarendamist. Laienenud on üldpädevuste, s. o inimeseks ja kodanikuks kasvamisel väga oluliste aine- ja valdkonnaüleste

pädevuste, loend. Üldpädevusteks peetakse nüüd järgmisi pädevusi: väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatikapädevus ja ettevõtlikkuspädevus. Eelmise õppekavaga võrreldes on nüüd suuremat rõhku saanud sotsiaalne, suhtlus- ja matemaatikapädevus, tegevuspädevus on asendunud ettevõtlikkuspädevusega, mis tähtsustab initsiatiivikust, paindlikku reageerimist muutustele ja julgust võtta arukaid riske. Sel viisil on õppekava reageerinud ajastuomastele väljakutsetele. Lisaks sellele on põhikooli riikliku õppekava üldosas rõhutatud, et Eesti kool seisab eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise ja arengu eest, seepärast pööratakse põhikooli õpetuses ning kasvatuses erilist tähelepanu eesti keele kui emakeele või kui teise keele pädevuse kujunemisele. Arendustöös on võetud arvesse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu soovitusi põhipädevuste kohta elukestvaks õppeks. Nimetatud soovitustes esitatud põhipädevuste nimekirja pole uues õppekavas üksüheselt kopeeritud, kuid samas leiavad nad kõik seal kajastust.

Üldpädevuste kõrval on käsitletud ka valdkonnapädevusi, mis on seotud õppekavas esitatud ainevaldkondadega. Õppekava struktureerimine ainevaldkonniti võimaldab välja tuua lähedaste õppeainete ühiseid tunnuseid, vältida tarbetuid kordusi ja vabaneda paljudest üleliigsetest, olulist varjutavatest detailidest, aidates seega kaasa õpilaste õpikoormuse vähendamisele. Ainevaldkondade edasine liigendumine õppeaineteks võimaldab vajalikul määral arvesse võtta iga õppeaine ja selle taga seisva teadusdistsipliini või eluvaldkonna spetsiifikat.

Valdkonnapädevused seovad laiemaid õppevaldkondi, mis jagunevad omakorda õppeaineteks, ja oodatavaid õpitulemusi valdkonniti/õppeaineti. Selline konstruktsioon seob õppekava terviklikuks, võimaldades luua seoseid eesmärkide, õppesisu ja hindamise vahel. Sel viisil väheneb õppekava killustatuse oht, mille puhul iga aine õpetaja ja isegi lähedaste ainete õpetajad ajavad igaüks oma asja, huvitumata sellest, milline detailide mosaiik kujuneb sel viisil õpetatud õppekavast õpilase jaoks.

Põhikooli riiklikus õppekavas on järgmised ainevaldkonnad: 1) keel ja kirjandus, 2) võõrkeeled, 3) matemaatika, 4) loodusained, 5) sotsiaalsed, 6) kunstiained, 7) tehnoloogia, 8) kehaline kasvatus. Ainevaldkonna peamine eesmärk on vastavate valdkonnapädevuste kujundamine, kuid samas ei ole valdkonnapädevused ja ainevaldkonnad väga ranges üksüheses vastavuses – kõik valdkonnad peavad panustama ka teiste valdkonnapädevuste omandamisesse. Seetõttu kirjeldatakse ainevaldkondade üldosades nii valdkonnapädevusi kui ainevaldkonna rolli üldpädevuste ja teiste valdkonnapädevuste toetamisel. Lisaks sellele peab valdkonnapädevuste kujunemist toetama ka tunni- ja kooliväline tegevus.

Arusaamatust võib tekitada matemaatikapädevuse kuulumine korraga nii üld- kui valdkonnapädevuste hulka. Seda tuleb mõista nii, et kuigi matemaatikat õpitakse ka eraldi, omaette aina, on need tunnetuse alusstruktuurid ühtlasi õppekava kui tervikut läbivad elemendid.

Põhikool on endiselt korraldatud kooliastmeti (1.–3., 4.–6. ja 7.–9.klass), seepärast on riikliku õppekava üldosas nimetatud üld- ja valdkonnapädevused leidnud täpsustamist kõigi kolme kooliastme osas. Seda on tehtud selleks, et õppekava üldosa suudaks senisest paremini suunata ja toetada koole ja õpetajaid nii üldisemate kui ka õppeainete õppe- ja kasvatusesmärkide seadmisel ning õpitulemuste hindamisel.

Valdkonnapädevuste kujunemist toetavad õpitulemused. Põhikooli lõpetamisel saavutatavad õpitulemused on kooskõlas Eesti kvalifikatsiooniraamistiku 3. tasemel kirjeldatud üldnõuetega.

Ainekavades esitatakse nii kooliastmete õpitulemused kui ka õpitulemused õppeteemade läbimisel. Õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. Väärtushoiakuid väljendavaid õpitulemusi numbriliselt ei hinnata, vaid antakse nende saavutatuse kohta õpilasele tagasisidet.

Põhikooli riiklikus õppekavas määratletud üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist koolis kirjeldatakse detailsemalt kooli õppekava üldosas ning ainekavades.

3. Õppekava üldosa olulisemad sätestused

3.1 Õpikeskkond

Õppekava eelmise variandiga võrreldes on mõiste "õpikeskkond" rohkem avatud ning sellele ka rohkem rõhku pandud.¹ Õpikeskkonda defineeritakse kui õpilast ümbritseva vaimse, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna tervikut, milles õpilased arenevad ja õpivad. Selline liigendamine võimaldas rikastada õpikeskkonna mõistet, tuua välja üksikasjad iga nimetatud komponendi kohta eraldi. Ilmne on senisest tugevam orientatsioon õpetamiselt õppimisele ja õpetajalt õpilasele. Olulised on nõuded, et kool korraldab õppe, mis kaitseb ning edendab õpilaste vaimset ja füüsilist tervist ning õppekoormus peab vastama õpilase jõuvarudele. Õpikeskkond peab toetama õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks, kandma õppekava alusväärtusi ja oma kooli vaimsust ning säilitama ja arendama edasi paikkonna ja koolipere traditsioone.

Riiklikus õppekavas (üldosas ja ainekavades) on esitatud nii põhimõtted kui ka konkreetsed nõuded selle kohta, millest peab kool lähtuma õpikeskkonna kujundamisel. Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamisel osaleb kogu koolipere.

3.2 Õppeained

Põhikooli riiklik õppekava kehtestab järgmised kohustuslikud õppeained: eesti keel, kirjandus, A- võõrkeel, B-võõrkeel, matemaatika, loodusõpetus, geograafia, bioloogia, keemia, füüsika, ajalugu, ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus, muusika, kunst, tööõpetus, käsitöö ja kodundus / tehnoloogiaõpetus, kehaline kasvatus. A-võõrkeelena õpitakse inglise, vene, saksa või prantsuse keelt. B-võõrkeelena õpitakse inglise, vene, saksa või prantsuse keelt või muud võõrkeelt. A- ja B-võõrkeele valib kool, arvestades kooli võimalusi ning õpilaste soove. Eesti keelest erineva õppekeelega koolis on eesti keele õppeaine asemel kooli õppekeel (riiklikus õppekavas on esitatud vaid vene keele ja kirjanduse ainekava). Kohustuslik eesti keele (reeglina teise keelena) õpe algab eesti keelest erineva õppekeelega koolis 1. klassis. Õpilase puhul, kes õpib eesti keelt teise keelena, ei ole kohustuslikku B-võõrkeelt.

Erinevalt eelmisest õppekavast, mis kirjeldas ainult kohustuslikke aineid kohustuslikus mahus, sisaldab käesolev põhikooli riiklik õppekava usundiõpetuse, informaatika ja karjääriõpetuse kui valikainete ainekavu. Usundiõpetuse õpetamisele rakendatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse sätet usuõpetuse kohta: see peab olema mittekonfessionaalne ning selle õppimine on vabatahtlik, kuid kool on kohustatud usundiõpetust õpetama, kui seda soovivaid õpilasi on kooliastmes vähemalt 15. Lisaks sellele sätestab põhikooli riiklik õppekava, et usundiõpetust õpetatakse vaid riiklikus õppekavas toodud ainekava järgi.

3.2.1 Tunnijaotusplaani põhikoolis

Põhikooli riiklik õppekava esitab tunnijaotusplaani kooliastmeti – klassiti jaotus on endiselt jäetud kooliõppekava hooleks. Kohustusliku õppesisu esitamine kooliastmeti annab koolidele suurema paindlikkuse võimaluse, võimaldades näiteks koondada mõne aine õpetamist teatud perioodidele, viia soovitaval ajal läbi suuremamahulisi projekti- või uurimistöid jne. Nendele

---

¹ 2002. aastal vastuvõetud põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekava üldosas oli kasutusel mõiste „õppekeskkond“

võimalustele on õppekavas ka osutatud.

Klassiti tunnijaotuse koostamisel võib kool soovi korral lähtuda alljärgnevast näidisest. Sellest tabelist on lähtutud ka ainekavade koostamisel. See puudutab eelkõige selliseid õppeaineid, mille puhul on soovitatav alustada õpet või õpetada neid kindlates klassides, kuigi õppekava lubab ka teistsugust lähenemist².

	1.	2.	3.	I ka	4.	5.	6.	II ka	7.	8.	9.	III ka
1) eesti keel / vene keel	7	6	6	19	5	3	3	11	2	2	2	6
2) kirjandus						2	2	4	2	2	2	6
3) eesti keel teise keelena muu õppekeelega koolis	2	2	2	6	4	4	4	12	4	4	4	12
4) A-võõrkeel			3	3	3	3	3	9	3	3	3	9
5) B-võõrkeel (muu õppekeelega kool)							3(0)	3(0)	3(0)	3(0)	3(0)	9(0)
6) matemaatika	3	3	4	10	4	4	5	13	5	4	4	13
7) loodusõpetus	1	1	1	3	2	2	3	7	2			2
8) geograafia									1	2	2	5
9) bioloogia									1	2	2	5
10) keemia										2	2	4
11) füüsika										2	2	4
12) ajalugu						1	2	3	2	2	2	6
13) inimeseõpetus		1	1	2		1	1	2	1	1		2
14) ühiskonnaõpetus							1	1			2	2
15) muusika	2	2	2	6	2	1	1	4	1	1	1	3
16) kunst	2	1	2/1	4,5	1	1	1	3	1	1	1	3
17) tööõpetus	1	2	1/2	4,5								
18) käsitöö ja					1	2	2	5	2	2	1	5

² Nt on ajaloo puhul, mis algab II kooliastmel ning tundide arv on selles kooliastmes 3, mõistlikum alustada õpet 5. klassis, jagades tunnid nii, et 5. klassis on 1 tund ning 6. klassis 2 tundi.

kodundus; tehnoloogiaõpetus												
19) kehaline kasvatus	2	3	3	8	3	3	2	8	2	2	2	6
20) vaba tunniresurss (muu õppekeele kool)	2(0)	4(2)	2(0)	8(2)	4(0)	5(1)	1(0)	10(1)	2(1)	1(0)	3(2)	6(3)
Maksimaalne nädalakoormus	20	23	25		25	28	30		30	32	34	

3.3 Läbivad teemad

Õppekavast tervikut kujundada ning õpetust elus ja ühiskonnas esilekerkivate aktuaalsete probleemidega siduda aitavad õppekava läbivad teemad, mis on aineüleised ja ühiskonnas tähtsustatud ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada. Kuigi läbivad teemad olid esindatud ka eelmises õppekavas, on ka siin toimunud oluline areng. Eelmise õppekava neli läbivat teemat jäid üldjoontes alles, kuid nende sisu on kaasajastunud ning avardunud. Siinkohal paar näidet: eelmise versiooni läbiv teema "töölane karjäär ja selle kujundamine" on asendunud teemaga "elukestev õpe ja karjääri planeerimine", "infotehnoloogia ning meedia" asemel on nüüd "tehnoloogia ja innovatsioon". Lisandunud on mõned uued läbivad teemad, mis kajastavad ühiskonnas toimuvaid olulisi suundumusi (nt kodanikualgatuse ja ettevõtlikkusega seonduvaid). Läbivate teemade loend on uues õppekavas järgmine: 1) elukestev õpe ja karjääri planeerimine, 2) keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng, 3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, 4) kultuuriline identiteet, 5) teabekeskond, 6) tehnoloogia ja innovatsioon, 7) tervis ja ohutus, 8) väärtused ja kõlblus. Teemade nimetustest nähtub, et läbivad teemad toetavad Eesti riiklike arengustrateegiatega ja -kavade elluviimist, aidates kaasa õpilaste üldpädevuste kujunemisele. Eelmise versiooniga võrreldes võib edasiminekut näha ka selles, et läbivad teemad ei jää lihtsalt n.ö. õhku rippuma, vaid õppekavas on mõeldud nende realiseerumise peale õpikeskkonnas, aineõppes, valikainetes, loovtöodes, klassi- ja koolivälises tegevuses ning neid on seostatud projekti- ja partnerlustegevusega.

Läbivate teemade õpetus toimub mitmel viisil. Üheks vahendiks on õpikeskkonna korraldus ehk kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õpikeskkonna kujundamisel arvestatakse läbivate teemade sisu ja eesmärgi. Teiseks võimaluseks on aineõpe: läbivatest teemadest lähtudes tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitlused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi aineüleseid, klassidevahelisi ja ülekoolilisi projekte. Õppeainete roll läbiva teema õpetuses on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev, olenevalt sellest, kui tihe on ainevaldkonna seos läbiva teemaga. Valikained samuti toetavad läbivate teemade taotlusi. Läbivate teemade õpetus realiseerub ka nendest lähtuvas või õppeaineid lõimivas loovtöös, mida tehakse kas iseseisvalt või rühmatööna – õpilased võivad loovtöö valikul lähtuda läbivast teemast. Sellele lisaks võib võimaluse korral korraldada koostöös kooli pidaja, paikkonna asutuste ja ettevõtete ning teiste õppe- ja kultuuriasutuste ning kodanikuühendustega klassiväliselt õppetegevust, huviringide tegevust ja osaledes maakondlikes, üle-eestilistes ja rahvusvahelistes projektides.

Läbivate teemade rakendamist on põhikooli riiklikus õppekavas detailsemalt kirjeldatud eraldi lisas ning ainevaldkondade üldosades ja ainekavades. Läbivad teemad ja nende käsitlemise ning põhimõtted esitatakse kooli õppekavas.

3.4 Õpetuse ja kasvatuse korraldus

Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes riiklikus õppekavas esitatud nõuetest ja ülesannetest, kuid koolide otsustusõigus põhikooli riikliku õppekava rakendamisel on suhteliselt suur.

Kool võib korraldada õppe mitmel viisil. Kõiki õppeaineid võib õpetada kogu õppeaasta vältel või keskendada erinevate õppeainete õpetamine teatud ajale õppeaastas. Lisaks sellele on võimalus kasutada üldõpetuslikku õpet, mille puhul keskendutakse teatud teemadele, eristamata tavapäraseid ainetunde.

Õppe ja kasvatuse ajakasutus (sealhulgas projekt-, õues-, muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg) määratakse kooli õppekavas, kuid sealjuures tuleb arvestada põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilase suurima nädalakoormuse piiranguid ning riiklikus õppekavas esitatud tunnijaotusplaani. Ligikaudu kümnendik tunniressurssi³ eesti õppekeelega koolis, paraku küll oluliselt vähem muu õppekeelega koolis (põhjuseks aeg, mis kulub eesti keele õppimisele) on jäetud koolide käsutusse, mille kasutamine sätestatakse kooli õppekavas.

Oluliseks muutuseks võrreldes eelmise riikliku õppekavaga on uues õppekavas ette nähtud kooli jaoks võimalus kooskõlastatult kooli hoolekoguga muuta kohustuslike õppeainete (sealhulgas liita ning ümber kujundada õppeaineid) ja läbivate teemade loendit ning ka tunnijaotusplaani tingimusel, et tagatakse riikliku õppekavaga ettenähtud õpitulemused ja teised üldkehtivad nõuded. Selliseid muudatusi võib teha eesti keelest erineva õppekeelega koolide valikainete, lõimitud aine- ja keeleõppe (sh keelekümbluse) kasutamiseks, kutsealase eelkoolituse ning põhikooli ja gümnaasiumi kutseõppe õppekava järgi kutseõppe korraldamiseks ja läbiviimiseks ning piirkondliku eripära või kooli omapära arvestamiseks. Muusika kutsealase eelkoolitusega III kooliastmes võib käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse asemel õpetada eelkutseõppe eriala õppeaineid. Kõik need muudatused tuleb kirjeldada kooli õppekavas ning neist teavitatakse ka vanemaid. Eelpool nimetatud erinevuste korral esitatakse I ja II kooliastmel kooliaasta lõpul lapsevanema palvel ning III kooliastmel kooliaasta lõpul kõigi õpilaste koondhinded või -hinnangud riikliku õppekava kohustuslike õppeainete loendi alusel.

Kooli hoolekogu võib anda ka nõusoleku, et kool juhindub oma tegevuses Steiner-Waldorfhariduse Euroopa Nõukogu (*European Council for Steiner Waldorf Education*) poolt kinnitatud põhimõtetest ja püüdlustest. Sellest tulenevalt võib kool korraldada õpet nii, et põhikooli riikliku õppekava I ja II kooliastme õpitulemusi ei taotleta vastava kooliastme lõpuks, kuid põhikooli lõpuks peavad kohustuslikud õpitulemused olema saavutatud. Vastavad erisused tuleb määratleda kooli õppekavas. Kooli õppekava kooskõlastatakse Eestis Waldorfhariduse põhimõtteid järgivaid koole ühendava organisatsiooniga, mille eesmärgiks on waldorfpedagoogiliste asutuste vahelise koostöö korraldamine ning waldorfpedagoogika lähem tutvustamine ja edasiarendamine.

Märkimisväärseks uuenduseks on ka säte, mis kohustab kooli korraldama III kooliastmes õpilastele läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö, milleks võib olla

---

³ Vt eelpool esitatud tunnijaotusplaani.

uurimus, projekt, kunstitöö vm. Loovtöö temaatika valib kool, kuid täpsema teemavaliku teevad õpilased. Loovtööd võib teha nii individuaalselt kui ka kollektiivselt ning selle teema märgitakse lõputunnistusele. Üksikasjalikumalt kirjeldatakse III kooliastme kohustusliku loovtöö korraldamise põhimõtted ning temaatilisi rõhuasetusi kooli õppekavas.

Uuenduslikuks lisanduseks põhikooli riiklikus õppekavas on koolile antav võimalus arvestada kooli õppekava välist õppimist koolis läbitava õppe osana tingimusel, et see võimaldab õpilasel saavutada kooli või individuaalse õppekavaga määratletud õpitulemused. Seda võib teha õpilase (piiratud teovõimega õpilase puhul vanema) ja direktori või direktori volitatud pedagoogi kokkuleppe alusel.

3.5 Õpilase ja vanema nõustamine ja teavitamine

Eelmises õppekavas ei olnud kirjeldatud õpilase ja vanema nõustamist. Ainus koht, kus mainiti õpilase nõustamist, oli säte selle kohta, et kooliõppekava üldosa aluseks olevate kokkulepete hulgas on „õpilaste nõustamine ja õpiabi osutamine“. Uues põhikooli riiklikus õppekavas on õpilase ja vanema nõustamisele ja teavitamisele pühendatud eraldi paragrahv.

Õppekava sätestab, et kool peab vajadusel nõustama vanemat õpilase arengu toetamises ja kodus õppimises. Selleks, et seda nõuet edukalt täita, peavad klassi- või aineõpetajad jälgima õpilase arengut ja toimetulekut koolis ning vajadusel kohandada õpet vastavalt õpilase vajadustele. Õpilase võimete ja annete kõrgeimale võimalikule tasemele arendamiseks tuleb koolis selgitada välja õpilase individuaalsed õpivajadused, valida sobivad õppemeetodid ning korraldada diferentseeritud õpet. Kool tagab õpilasele, kellel tekib ajutine mahajäämus eeldatavate õpitulemuste saavutamisel, täiendava pedagoogilise juhendamise väljaspool õppetunde.

Kool tagab õpilasele ning vanematele teabe kättesaadavuse õppe ja kasvatus korralduse kohta ning juhendamise ja nõustamise õppetööd käsitlevates küsimustes. Peamised teemad, vajalikud õppevahendid, hindamise korraldus ja planeeritavad üritused tehakse õpilasele teatavaks õppeveerandi või poolaasta algul. Lisaks sellele on kool kohustatud korraldama õpilaste ja lapsevanema teavitamist edasiõppimisvõimalustest ning tagab õpilastele karjääriteenuste (karjääriõpe, -info või -nõustamine) kättesaadavuse. Muu hulgas võib see toimuda karjääriõpetuse kui valikaine kaudu ning riiklik õppekava sisaldab ka vastavat ainekava.

3.6 Hariduslike erivajadustega õpilased

Uue versiooniga on kõrvaldatud eelmise õppekava puudujääk, mis seisnes selles, et vaikes oli mööda mindud hariduslike erivajadustega õpilastest. Selliste õpilaste õppe toetamiseks võib kasutada riikliku õppekava üldosas nimetatud vaba tunniressurssi. Väärib tähelepanu ka see, et kooli kohustatakse juhendama ka eriliselt andekaid õpilasi.

Põhjendatud eritählepanu all on eesti õppekeelega koolis õppivad õpilased, kelle emakeel ei ole eesti keel: nad tohivad vanema nõusolekul õppida eesti keelt kui teist keelt, nagu vastav ainekava ette näeb. Õpilane, kes nad on elanud Eestis vähem kui kom aastat, ei pea õppima B-võõrkeelt, kui tema vanem on esitanud koolile vastava taotluse.

Riikliku õppekava üldosa annab koolile õiguse sõltuvalt õpilase hariduslikust erivajadusest teha õpilast õpetades muudatusi või kohandusi õppeajas, õppe sisus, õppeprotsessis, õpikeskkonnas või taotletavates õpitulemustes. Nende muudatuste tegemisse kaasatakse vanem. Kui muudatuste või kohandustega kaasneb nädalakoormuse või õppe intensiivsuse

oluline kasv või kahanemine võrreldes riikliku või kooli õppekavaga, tuleb muudatuste rakendamiseks koostada individuaalne õppekava. Kui individuaalse õppekavaga ettenähtud muudatused ja kohandused ei võimalda riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemusi saavutada, on individuaalse õppekava rakendamine lubatud üksnes nõustamiskomisjoni soovitusel.

3.7 Hindamine

Tunduvalt põhjalikumalt on uues riiklikus õppekavas käsitletud hindamise põhimõtteid. Seejuures tuginetakse kontseptsioonile, kus eristatakse ühelt poolt kujundava hindamise s.o õppimise protsessi toetava hindamise (assessment for learning) ning teiselt poolt õpitulemuste hindamise või summatiivse hindamise (assessment of learning) funktsioonid. Kujundav hindamine on protsess, mis aitab õpilastel ja nende õpetajatel mõista, kui kaugele ja kuidas õpilased oma õpingutega on jõudnud, aitab seada õppimisele uusi sihte. Niisugune eristus on sisse toodud vajadusest vähendada koolides hindamise aruandlusega seotud aspekte ning tähtsustada mitmeid õppekavas olulisi peetud eesmärke, nt pädevuste areng, hoiakute ja väärtushinnangute areng, läbivad teemad. Sisuliselt ei ole kujundav hindamine koolidele võõras. Kasutatakse diagnoosivat hindamist, kujundava hindamise vahendiks on arenguestlus. Suhteliselt võõram on õpimapi kasutamine.

Olulise muutusena on loobutud riiklikust nõudest numbriliselt hinnata käitumist ja hoolsust. Küll aga on kool kohustatud andma õpilasele ja vanemale kirjalikku tagasisidet õpilase käitumise (sealhulgas hoolsuse) kohta vähemalt kaks korda õppeaastas kooli õppekavas kehtestatud korras. Ainealaste teadmiste ja oskuste hindamise juures eeldatakse, et koolil on vabadus kokku leppida hindamise korraldus: ei eristata, näiteks, jätkates viimase hindamismääruse loogikat, protsessihindeid ja arvestuslikke hindeid. Oluline on, et kõik osapooled oleksid teadlikud, kuidas hinnatakse.

Kokkuvõtva hindamise sagedust on vähendatud, seades nõuded hinnata vähemalt korra poolaastas, samas ei välistata sagedasemat kokkuvõtvat hindamist. Uuena on I ja II kooliastmes juurde tulnud sõnaliste kirjalike hinnangute võimalus. Määrusest „Õpilase hindamise, järgmise klassi üleviimise, täiendavale õppetööle ning klassikursust kordama jätmise alused, tingimused ja kord“ on õppekavasse üle toodud hulk sätteid. Uue sättena esitatakse võimalus jätta õpilane klassikursust kordama ilma täiendava õppetöta juhul, kui mitterahuldavad hinnete põhjuseks on põhjuse puudumised.

3.8 Põhikooli lõpetamine

Erinevalt eelmisest käsitleb uus õppekava põhikooli lõpetamist. Seejuures käsitletakse lisaks nõ tavajuhule, kus võrreldes senise olukorraga muutusi ei ole, ka haridusliku erivajadusega õpilase lõpetamisega seotut ja põhikooli eksternina lõpetamist.

Kuna hindamine ja lõpetamise tingimused on õppekava lahutamatu osa, ei peetud võimalikuks loobud hindamise tingimusi ja korda ja lõpetamise tingimusi reguleerivate sätete esitamisest õppekava tekstis, kuigi põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt neid kehtestama volitatud haridus- ja teadusminister. Õppekava ettevalmistamise käigus töötati hindamise korraldust puudutav osa põhjalikult läbi ning haridus ja teadusministri vastav määrus kehtestatakse uuendatud kujul paralleelselt riikliku õppekavaga, et tagada kooskõla õigusaktide vahel.

3.9 Kooli õppekava koostamise alused ja ülesehitus

Kooli tegevuse seisukohast on endiselt olulisel kohal kooliõppekava, mis on kooli õppe- ja kasvatusetegevuse alusdokument. Kooli õppekava koostamisel lähtutakse riiklikust õppekavast ja kooli arengukavast, pidades silmas piirkonna vajadusi, kooli töötajate, vanemate ja õpilaste soove ning kasutatavaid ressursse. Riikliku õppekava üldosa paneb vastutuse kooli õppekava koostamise ja arendamise demokraatliku korralduse eest kooli direktorile, kes kinnitab kooli õppekava. Õppekava koostamise ja arendamise demokraatlik korraldus tähendab muu hulgas seda, et muudatused kooli õppekavas esitatakse enne kehtestamist arvamuse avaldamiseks kooli hoolekogule, õpilasesindusele ja õppenõukogule.

Kooli õppekavas, nagu ka riiklikus õppekavas, on üldosa ja ainekavad. Üldosa kohustuslikeks osadeks on õppe- ja kasvatusesmärgid ning põhimõtted; tunnijaotusplaan õppeaineti ja aastati; valikkursuste loendid ja valimise põhimõtted; erinevate õppekeelte kasutamine õppeaineti; läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted; lõimingu põhimõtted, seejuures ka III kooliastme läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö korraldamise põhimõtted ning temaatilised rõhuasetused; ülekooliliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtted; õppe ja kasvatus korraldus ning ajakasutus õppeaasta, õppenädala ja õppepäeva kaupa; hindamise korraldus; õpilaste ja lastevanemate teavitamise ja nõustamise korraldus; õpilaste juhendamise ja hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse põhimõtted; kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord; õpetaja töökava koostamise põhimõtted; karjääriteenuste korraldus.

Riiklikus õppekavas on loobutud üldnõudmisest, et õpetaja koostaks igal aastal töökava kõikidele klassidele, kus ta õpetab (töökavade küsimuse otsustamine jääb koolile). Seega peaks õppekava uus versioon vähendama õpetajalt nõutavat paberitööd.

Ainekavad esitatakse kooli õppekavas klassiti.

4. Lisadest

Uue riikliku õppekava erinevus võrreldes eelmise õppekavaga seisneb ka selles, et lisades esitatud ainekavad on koondatud ainevaldkonniti.

Riiklik õppekava sisaldab järgmisi lisasid:

lisa 1 – keel ja kirjandus: eesti keel, kirjandus (eesti õppekeelega koolis), vene keel, kirjandus (vene õppekeelega koolis);

lisa 2 – võõrkeeled: A-võõrkeel, B-võõrkeel ja eesti keel teise keelena;

lisa 3 – matemaatika: matemaatika;

lisa 4 – loodusained: loodusõpetus, bioloogia, geograafia, füüsika, keemia;

lisa 5 – sotsiaalsained: inimeseõpetus, ajalugu, ühiskonnaõpetus;

lisa 6 – kunstained: muusika, kunst;

lisa 7 – tehnoloogia: tööõpetus, käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus;

lisa 8 – kehaline kasvatus: kehaline kasvatus.

Iga lisa sisaldab ainevaldkonna üldosa, millele lisanduvad vastavate õppeainete ainekavad.

Ainevaldkonna üldosas on esitatud valdkonnapädevuste kirjeldus, loetletud ainevaldkonda

kuuluvad õppeained, millele järgneb ainevaldkonna kirjeldus. Lisaks sellele on lahti kirjutatud ainevaldkonna panus üldpädevuste ja teiste valdkonnapädevuste kujundamisse ning lõiming teiste ainevaldkondadega ja läbivate teemade käsitus.

Ainekavad koosnevad üldalustest ja sisukirjeldusest. Üldalustes on esitatud üldisemad õppe- ja kasvatusesmärgid ning õppeaine kirjeldus. Sisukirjeldustes on ära toodud taotletavad õpitulemused kooliastmeti, õppesisu ja (vajadusel) täpsustatud õpitulemused. Lisaks sellele sisaldavad ainekavad õppetegevuste, füüsilise õpikeskkonna ja hindamisega seonduvaid regulatsioone.

Eraldi lisadena (lisa 9, 10 ja 11) on esitatud usundiõpetuse, informaatika ja karjääriõpetuse valikainete ainekavad ning läbivate teemade kirjeldused.

5. Õppekava rakendamisest

Põhikooli riikliku õppekava rakendamine algab 2010/2011 õppeaastal, kuid kohtustus viia kooli õppekava põhikooli riikliku õppekavaga kooskõlla hakkab koolide jaoks kehtima etapiviisiliselt. 1., 4. ja 7. klassi osas peavad koolid selle nõude täitma hiljemalt 2011. aasta 1. septembriks; 2., 5. ja 8. klassi osas hiljemalt 2012. aasta 1. septembriks ning 3., 6. ja 9. klassi osas hiljemalt 2013. aasta 1. septembriks. Õpikeskkond tuleb viia vastavusse määruses sätestatud nõuetega füüsilisele keskkonnale hiljemalt 2013. aasta 1. septembriks.

IV Määruse lisade 1- 11 eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“ (lisa 1)

Erinevalt kehtivast määrusest on eelnõus alates 5. klassist õppeaine eesti/vene keel asemel kaks õppeainet: eesti/vene keel ja kirjandus, mis on olnud emakeeleõpetajate tungiv taotlus alates 1998. aastast. Ainevaldkond sisaldab 4 ainekava: eesti keele ja kirjanduse ainekavad eesti õppekeelega koolile ning vene keele ja kirjanduse ainekavad vene õppekeelega koolile. Keele- ja kirjandustundide koguarv ei ole muutunud, II kooliastmes õpetatakse alates 5. klassist keelt 3, kirjandust 2, III kooliastmes kumbagi 2 nädalatunniga.

Eelnõus on määratletud eesti ja vene õppekeelega koolile ühine ainevaldkondlik pädevus (õpitulemuste kompleks), mida on silmas peetud kõigi ainekavade koostamisel. Ainevaldkonna kirjelduses on välja toodud keele- ja kirjandusõpetuse spetsiifilised taotlused, nende ühisosa ning ainevaldkonna lõimimise põhialus (tekstiõpetus), samuti õppeainete koostamise õpilaste kultuurilisele ja sotsiaalsele arengule. Määratletud on ka ainevaldkonna rõhuasetused üldpädevuste kujundamisel, lõimingu võimalused teiste ainevaldkondadega nii valdkonnapädevuste saavutamise toetamise kui ka koostöö seisukohalt ning läbivate teemadega lõimimise üldised eeldused ja võimalused.

Eesti/vene keele II ja III kooliastme ainekava ei sisalda enam kirjandusõpetuslikke eesmärke ega õppesisu, sest need on fikseeritud kirjanduse ainekavades. Kehtivas eesti keele ainekavas ei ole keele- ja kirjandusõpetuse osakaal selgelt määratletud. Eelnõu keele ja kirjanduse ainekavade koostamisel on silmas peetud õppeaine spetsiifikat, tegelikku ainetundide arvu ja nõuet, et õpilaste koormus ei suureneks. Ainekavade jõukohasuse hindamisel tuleb arvestada, et õppevaldkonniti täpsustatud õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

Eesti keel

Kehtiva määruse eesti keele ainekava õppevaldkonnad on: õigekeelsus, tekstiõpetus ja kirjandus. Eelnõus on ainekava õppevaldkonnad: suuline keelekasutus, lugemine, kirjutamine (I kooliaste); suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning õigekeelsus ja keelehoole (II ja III kooliaste).

Muutunud on kooliastme ainekava struktuur: kehtivas määruses: 1) õppetegevus, 2) õppesisu, 3) õpitulemused; eelnõus: 1) õpitulemused, 2) õppesisu- ja tegevus. Kooliastme õpitulemused on esitatud kahel tasandil: üldisemal kujul ning õppevaldkonniti täpsustatuna. Õppevaldkonniti on esitatud ka õppesisu ja -õppetegevus. Muutuste põhjuseks oli rõhuasetus õpitulemustele, millest peaks tulenema, mida ja kuidas õpetada. Õppesisu ja -õppetegevuse seostamine annab õpetusest terviklikuma ettekujutuse.

Õppeaine kirjeldus on eelnõus tänapäevasem ja avaram, sisaldades täpsemalt määratletud kirjaliku ja suulise suhtluse rolli ja iseärasusi. Tekstiõpetuse osakaal on oluliselt suurenenud ja õigekeelsuse osa on tagasihoidlikum, sest õigekeelsus ei saa olla omaette eesmärk. Uus on keele muutumise ja varieerumise nimetamine. Lisandunud on keelehoole.

Eesmärgiseadet on täiendatud, rõhutades ühelt poolt keeleoskust kui identiteedi olulist osa ning teiselt poolt lugupidavat suhtumist teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse ja eesti keele kui teise keele kasutamisse. Lisandunud on ka eri suhtlus- ja infokanalite kasutamine, meedias ja internetis pakutava teabe kriitiline hindamine.

Õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. Õpitulemused on esitatud kooliastmeti ning õppevaldkonniti täpsustatud. I kooliastmes on senistele õpitulemustele lisandunud: plaanide, tabelite, diagrammide, kaartide lugemine ja tugisõnade, skeemide, pildiseeriade või muude märksõnade toel kirjutamine. II kooliastme õpitulemused on jagatud valdkonniti: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine, õigekeelsus ja keelehoole. Õigekeelsuse õpitulemuste osas on eelnõu oluliselt vähem detailne. Üksikasjalikumalt on õigekeelsus ja keelehoole lahti kirjutatud õppesisu- ja tegevuste osas. Teksti vastuvõtu ja -loome osas on enam rõhutatud keele ja tekstimõistete seostamist, kirjutusprotsessi tundmist ja oma arvamuse avaldamist. III kooliastme õpitulemused on jagatud samuti valdkonniti (suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine, õigekeelsus ja keelehoole). Õigekeelsuse asemel esiplaanile seatud eri liiki tekstide vastuvõtu ja tekstiloomega seotud oskused ja teadmised, sh eri tekstiliikide keelelistest erijoontest ning kirjaliku ja suulise keelekasutuse variatiivsusest. See on kontseptuaalne muutus, sest tekstiliikidest ja keelekasutuse variatiivsusest on kehtiva määruse õpitulemuste kirjelduses juttu vaid riivamisi. Uus on ka eesti ja võõrkeelte teadlik suhestamine, teksti kriitiliselt suhtumine, peamiste mõjutusvahendite tundmine.

Õppesisusse on II kooliastmes lisandunud suhtlusolukordade arvestamine, suhtlemine virtuaalkeskkonnas. Lisandunud põhjus-tagajärje-seoste eristamine, arutlemine, probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. III kooliastme õppesisusse on lisandunud meilisuhetus, suhtlemine ajakirjanikuga, meediaeetika põhimõtete tundmine, veebisuhetus, sõnalise ja pildilise teksti seostamine, keeleliste mõjutusvahendite tundmine, teksti arvutitöötlus jms. Õigekeelsuse osas on eelnõu varasemaga võrreldes detailsem.

Vene keel (vene õppekeelega koolile)

Kehtivas määruses on vene keele ainekavas järgmised õppevaldkonnad: 1) keeleteadmised, 2) kirjandusteadmised, 3) kommunikatiivsed oskused. Õppesisu valdkonnad on kõnetegevus (kommunikatiivsed oskused), õigekeelsus, kirjandus. Eelnõus on ainekava õppesisu

valdkonnad eritletud järgmiselt: keeleteadmised, tekst ja õigekiri; kommunikatiivseid oskusi (kuulamine, suuline kõne, lugemine, kirjutamine) käsitletakse õppetegevuse all. Erinevalt kehtivast määrusest, kus kõnetegevuse liigid olid vaid nimetatud, on eelnõus neid kooliastmeti üksikasjalikult kirjeldatud.

Õppeaine kirjeldus on eelnõus üksikasjalikum. Kogu õppeprotsess on enam orienteeritud teksti vastuvõtmisele ja loomisele, ainekavasse on lülitatud senisest enam eri liiki ja žanrides tekste (meediatekstdid, internetikeel).

Eesmärgiseadet on täiendatud kasvatusesmärkidega, mis väärtustavad keelt rahvuskultuuri kandjana, identiteedi alusena ning kommunikatsiooni vahendina, samuti kujundatakse oskusi kasutada meediatekste ja internetti infoallikana.

Õpitulemused on kehtivas määruses esitatud kooliastmeti, eelnõus on need üksikasjalikult lahti kirjutatud kõnetegevuse liikide kaupa (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine), mis võimaldab nii õpilastel kui ka õpetajatel taotletavaid õpitulemusi selgemalt ette kujutada. Õppetegevuse liikide kirjeldus on orienteeritud taotletavate õpitulemuste saavutamisele.

Õppesisu on kehtivas määruses lahti kirjutatud kompetentsuste kaupa: kõnetegevus, sh kommunikatiivsed oskused; keeleline pädevus; kirjanduslik lugemine. Eelnõus on kirjandus õppesisu komponent 4. klassini. Keelelise pädevuse õppesisu on lahti kirjutatud keelesüsteemi tasemete järgi, mis võimaldab täpsemalt materjali klassiti jagada. Tekst (tekstide lugemine ja analüüs ning eri liiki tekstide koostamine) on õppesisu iseseisev komponent, tekstitöö sisu on avatud õppetegevuste kaudu.

Arvestades senise ainekava mõningast ülekoormatust, kaaluti õppesisu keeleteadmiste osa nii teaduslikkuse kui ka eakohasuse ja praktilise vajalikkuse seisukohalt. Kuna kehtivas määruses oli II kooliaste tugevasti üle koormatud, on eelnõus kooliastmete koormust reguleeritud, osa keerukamaid morfoloogia ja süntaksi teemasid on viidud III kooliastmesse.

Kirjandus

Kehtivas määruses on kirjandus eesti/vene keele ainekava üks õppevaldkondi. Eelnõus on kirjandus alates 5. klassist iseseisev õppeaine. Nii eesti kui ka vene õppekeelega põhikooli ainekavas on määratletud kirjandusõpetuse **õppe- ja kasvatusesmärgid**, arvestades õppekava üldpädevusi ning ainevaldkonna õppe- ja kasvatusesmärgid. Eesmärgiseades on senisest enam rõhutatud kirjanduse kunstiliste väljendusvahendite mõistmist, õpilaste lugejaoskuste ning loovvõimete arendamist.

Mõlemas ainekavas on põhimõtteliselt välja toodud järgmised õppevaldkonnad (lugemine, (ümber)jutustamine, teksti mõistmine ja analüüs, kujundlik mõtlemine ja keelekasutus, loovtööd ning kirjandusteksti või muu teksti esitamine. Õpitulemused, õppesisu ning õppetegevus on määratletud kooliastmeti nagu kehtivas määruses, kuid õpitulemused ning õppetegevus on lahti kirjutatud ka õppevaldkonniti ning konkreetsemalt sõnastatud.

Erinevalt kehtivast määrusest puudub ainekavade **õppesisu** autorite loend, selle asemel on teoste loend. Eesti õppekeelega kooli ainekavas on terviklikult käsitletavate teoste loend, vene õppekeelega kooli ainekavas aga loend pealkirjaga „Teoseid lugemiseks“. Mõlemas ainekavas on määratletud kirjandustekstide valiku alused, rahvaluuletekstdid, põhjalikumalt käsitletavat autorid ning omandatavad mõisted. Loetavad ja käsitletavat teosed esindavad eesti, vene ning

väliskirjandust, kirjanduse eri liike ja žanre, klassikat ning tänapäevakirjandust. Eesti õppekeelega kooli ainekavas on prioriteetne eesti kirjandus, vene õppekeelega koolis vene kirjandus. Kirjandusteoste valikul arvestatakse ka kooliastmeti määratud teemavaldkondi (eesti õppekeelega kooli ainekava) / arutletavate teemade ja probleemide loendit (vene õppekeelega kooli ainekava), mille koostamisel peeti silmas õppekava alusväärsusi, õppe- ja kasvatusesmärke, üldpädevusi ja läbivaid teemasid.

Õppetegevus keskendub senisest enam tekstide lugemisele ja tõlgendamisele. Tähelepanu keskmes on ilukirjandustekst, teose kui terviku mõistmine ja teose analüüsi toetavate oskuste arendamine, kuid loetakse ka meedia- ja teabetekste. Mitmekesine tekstivalik võimaldab erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi ning kindlustab mitmekülgse lugejaoskuste arengu. Varasemast rohkem pööratakse tähelepanu kujundliku keelekasutuse tundma õppimisele, kujundliku keele rolli ja eripära mõistmisele. Ainekavades rõhutatakse kirjanduse rolli õpilase väärtushoiakute ja -hinnangute kujundamisel, suunatakse eetiliste probleemide käsitlemisele. Mõtlemisvõime ja loovuse arendamiseks võimaldatakse õpilastele senisest enam nii alustekstidele tuginevaid kui ka omaloomingulisi kirjutamiskogemusi.

Ainevaldkond „Võõrkeeled“ (lisa 2)

Ainevaldkonda kuuluvad A-võõrkeel, B-võõrkeel ja eesti keel teise keelena muu õppekeelega koolis. A-võõrkeelena õpitakse inglise, prantsuse, saksa või vene keelt. B-võõrkeelena õpitakse inglise, prantsuse, saksa, vene või muud võõrkeelt. Eesti keelest erineva õppekeelega koolis ei ole kohustuslikku B-võõrkeelt. A- ja B-võõrkeele valib kool, arvestades kooli võimalusi ning õpilaste soove.

Kui kooli õppekavas on põhikoolis C-keele õppimise võimalus, on soovitatav õpilaste soove ja kooli võimalusi arvestades õpetada prantsuse, saksa, vene või muud võõrkeelt. A-võõrkeele õppimist alustatakse I kooliastmes ja B-võõrkeelt II kooliastmes. Eesti keele teise keelena õpetus algab 1. klassis.

Määruse eelnõus on sarnaselt kehtiva määrusega võõrkeelte ainevaldkonda kuuluvate võõrkeelte õpe üles ehitatud lähtudes keeleoskustasemete kirjeldustest Euroopa keeleõppe raamdokumendis.

Olulise muudatusena võrreldes kehtiva õppekavaga on asjaolu, et võõrkeelte valdkonna all on esitatud ka eesti keel teise keelena ainekava. Olulise uuendusena võrreldes kehtiva õppekavaga on ainekavade juurde kuuluv keeleoskustasemete tabel, mis võimaldab täpsemalt määratleda õpilaste õpitulemusi erinevates võõrkeeltes osaoskuste kaupa kooliastmeti ning täpsemalt esitada ka erineva sooritusega õpitulemused (rahuldav, hea, väga hea). Toetumine keeleoskustasemetele võimaldab õpetajal paremini jälgida ja suunata erineva võimekusega õpilaste keeleoskuse omandamist ja õpilasel saada tagasisidet oma edusammude kohta ning seeläbi reguleerida ka õpikoormust. Erinevalt kehtivast määrusest esitatakse eelnõus eraldi ainekavad A- ja B-võõrkeeltele.

Eelnõusse on sisse toodud keelekümbuse, lõimitud aine- ja keeleõppe mõisted kui näited võõrkeelte valdkonna õppeainete õpet toetavast koostööst erinevate valdkondade õppeainete vahel.

Erinevalt kehtivast määrusest on kõikide võõrkeelte valdkonda kuuluvate **õppeainete õppeesmärgid** sõnastatud ühtsetel alustel, need sisaldavad keelepädevusi, kultuuridevahelist pädevust (väärtus-hinnangud, käitumine) ja õpioskusi. Olulise muudatusena võrreldes kehtiva õppekavaga esitatakse eraldi õppe- ja kasvatusesmärgid A- ja B-võõrkeeltele.

Võõrkeelte õppeainete kirjelduses on esitatud kommunikatiivse keeleõppe põhimõtted. Ülevaatlilikult on käsitletud järgmisi teemasid: õpioskused ja õpitegevuse põhimõtted, õpimotivatsioon, õppesisu, hindamine, sh enesehindamine.

Võrreldes kehtiva määrusega on **õppesisu** vähendatud teemade arvu: kehtivas õppekavas on 8 teemat, uues eelnõus 6. Teemade sõnastused on esitatud eakohasemalt ning sisaldavad kehtiva õppekava teemasid ja enamust alateemadest.

Teemaplokk on tihedalt seotud osaoskustega ja järelikult sellega, mida õpilane antud teemavaldkonna sõnavara abil peaks antud keeleoskustaseme saavutanuna teha oskama. Olulise muudatusena võrreldes kehtiva õppekavaga on asjaolu, et keele struktuur on viidud õppekavast välja. Keele struktuuri kirjeldus kuulub õppeprotsessi ja esitatakse selle osana.

Kõikide võõrkeelte valdkonda kuuluvate **õppeainete õpitulemused** on sõnastatud ühtsetel alustel, need sisaldavad keelepädevusi, kultuuridevahelist pädevust (väärtushinnangud, käitumine) ja õpioskusi.

Keeleoskuse tasemed kooliastmeti on esitatud keeleti, toetudes keeleoskustasemetele ja osaoskustele (kuulamine, lugemine, rääkimine ja kirjutamine). Õpitulemuste arengu selgeks eristamiseks on keeleoskustasemed esitatud üheksa tasemenähtena (A1.1, A1.2; A2.1, A2.2; B1.1, B1.2, B2.1, B2.2, C1).

Õpikoormuse vähendamiseks ning ea- ja jõukohaste õpitulemuste määratlemiseks viidi 2009.a. kevadel läbi osaoskuste kirjeldustel põhinev mikrouuring (59 kooli ligi 400 võõrkeeleõpetajaga sh eesti keel teise keelena). Erinevate keelte õpitulemused kooliastmeti määrati kindlaks ühelt poolt kogemusepõhiselt, teisalt toetudes nimetatud uuringu tulemustele.

Võrreldes kehtiva õppekavaga esitatakse eelnõus eraldi õpitulemused A- ja B-võõrkeeltele.

Olulise erinevusena kehtivast õppekavast on õppetegevuste punktis lühidalt kirjeldatud, millele peab õpetaja tähelepanu pöörama selleks, et tagada õpitulemuste saavutus. Lisaks on esitatud näidisloetelu õpitegevustest.

Erinevalt kehtivast määrusest fikseeritakse eelnõus õppe toimumine vajadusel rühmades ning esitatakse nõuded õpperuumidele.

Erinevalt kehtivast õppekavast täpsustatakse ainekavades, kuidas muutub hindamine seoses osaoskuste arenguga kooliastmeti ning olulise muudatusena on sisse toodud tagasiside andmine õpilasele.

Ainevaldkond „Matemaatika“ (lisa 3)

Ainevaldkonda kuulub õppeaine matemaatika.

Võrreldes kehtiva määrusega on eelnõus matemaatika eesmärgiseadet täiendatud järgmiste eesmärkidega: õpilane püstitab ja sõnastab hüpoteese ning põhjendab neid matemaatiliselt; õpilane kasutab õppides IKT vahendeid. Kehtiva määrusega võrreldes näeb eelnõu ette

õpilaste õpikoormuse vähendamist. Selle saavutamiseks on vähendatud nii teemade mahtu kui ka mõned teemad ümber paigutatud. Näiteks protsendi käsitlemine on viidud teisest kooliastmest kolmandasse, kolmandast kooliastmest on välja jäetud murdvõrrandid ja selle abil lahenduvad tekstülesanded ning oluliselt on vähendatud algebraliste avaldiste keerukust lihtsustamisülesannetes. Nimetatud muudatused võimaldavad senisest enam pöörata tähelepanu õpitavast arusaamisele ning loogilise ja loova mõtlemise arendamisele.

Kehtiva määrusega võrreldes rõhutatakse mitmekesise õppemetoodika kasutamise olulisust. Näiteks esimeses kooliastmes pikkusühikutest ettekujutamise saamiseks hinnatakse kaugusi õuesõppe tundides, teises ja kolmandas kooliastmes otsitakse näiteid õpitud geomeetriliste kujundite ja sümmeetria kohta arhitektuurist ja kujutavast kunstist. Senisest rohkem tähelepanu pööratakse seaduspärasuste avastamisele, hüpoteeside püstitamisele ning nende kontrollimisele ning esmase tõestusoskuse kujundamisele. Suure osa matemaatikateadmistest peaks õpilane saama uurimusliku õppe kaudu. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate abil on võimalik visualiseerida seoseid, püstitada hüpoteese ning kinnistada teadmisi.

Võrreldes kehtiva määrusega on eelnõus ka hindamine erinev. Hindamise vormidena kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist. Kujundav hindamine on üldjuhul mittenumbriline ning annab infot ülesannete üldisest lahendamisoskusest ja matemaatilisest mõtlemisest, õpilase suhtumisest matemaatikasse. Kokkuvõtval hindamisel võrreldakse õpilase arengut õppekavas toodud oodatavate tulemustega, kasutades numbrilist hindamist.

Ainevaldkond „Loodusained“ (lisa 4)

Ainevaldkonda loodusained kuuluvad: loodusõpetus, bioloogia, geograafia, keemia ja füüsika. Põhikooli loodusainete ainekavade muutmise tingis vajadus kaasajastada õppesisu, vähendada õpilaste õpikoormust, suunata õpetajaid aktiivsete õppemeetodite kasutamisele, tagada tihedam lõimimine loodusvaldkonnas ja õppekava üldosaga. Lõimumisel üldosaga peeti silmas õppekava alusväärtusi, võtme- ja valdkonnapädevusi, läbivaid teemasid ning teisi üldosa nõudeid ja põhimõtteid.

Õppe- ja kasvatustegevuse olulisima muudatusena nähakse uurimuslike oskuste arendamist läbi praktiliste tööde ning orienteeritust igapäevaeluliste probleemide lahendamisele, millega parandatakse õpilaste toimetulekut loodus- ja sotsiaalkeskkonnas. Õppetegevuses rõhutatakse õpilaste sisemise õpimotivatsiooni toetamise vajadust, mis eeldab senisest enam õpilasekeskset lähenemist koos aktiivõppevormide rakendamisega. Loodusainete ainekavades on rõhutatult välja toodud õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemine, mis eeldab loodusainete tihedamat lõimumist uurimusliku õppe rakendamise kaudu. Oluliselt rohkem pööratakse tähelepanu IKT kaasamisele õppetöös.

Võrreldes kehtiva määrusega jäi kõikide loodusainete ainetundide arv põhikoolis samaks. Valdkonnasiseselt lepiti teatud õppeteemade osas kokku, mis järjekorras need leiavad käsitlemist eri loodusainetes ning leiti kokkulepped dubleerimise vältimiseks ja õpilaste õpikoormuse vähendamiseks.

Kehtiva määrusega võrreldes sõnastati õpitulemused konkreetsemalt ja täpsemalt, koos õppesisuga esitati teema käsitlemisel vajalikud mõisted ja praktilised tööd. Õpitulemuste täpsem sõnastamine ja vajaliku mõisteteringi määratlemine aitab vältida liigsete mõistete sissetoomist õpikutesse ja igapäevasesse koolitundi.

Peamised **muudatused füüsilises õpikeskkonnas** on seotud praktiliste tööde lülitamisega ainekavasse. Paljude praktiliste ja uurimuslike tööde tegemiseks on vaja spetsiaalseid vahendeid.

Õpitulemusi hinnates on oluline pöörata tähelepanu nii teadmiste kui uurimuslike ja otsuste tegemise oskuste arendamisele, arvestades erinevate mõtlemistasandite arendamist loodusainete kontekstis.

Loodusõpetus

Võrreldes kehtiva määrusega on **õppe- ja kasvatusesmärgid** sõnastatud üldisemalt, vähendatud on teadmiste suunatud õppe-eesmärke, selgemalt on välja toodud loodusteadusliku uurimismeetodi rakendamise oskus.

Õppesisus on õpitavate teemade arvu vähendatud, näiteks ühiseid jooni omavaid elukeskkondi, jõge ja järve, aeda ja põldu õpitakse koos. Kõiki elukeskkondi ei õpita ühesuguse põhjalikkusega: magevee elukeskkondadest õpitakse põhjalikult kas jõge või järve, niit kui eluskooslus on lõimitud looduskaitse teemasse ja leiab üksnes põgusat käsitlemist. 7. klassi loodusõpetus on valdkonnasiseselt lõimitud lisaks keemiale ka geograafiaga.

Muutunud on ainekava ülesehitus. **Õpitulemused näitavad**, millised teadmised, oskused ja väärtushinnangud õpilase kujunevad; õppeaine sisu annab ainese, mille baasil toimub teadmiste konstrueerimine; mõisted võtavad kokku olulisema teadmise, mis õppimise tulemusel muutub õpilase jaoks tähenduslikuks; praktilised tööd näitavad, millise tegevuse kaudu saavad õpilased kogemusi, omandavad oskusi ja ka konstrueerivad teadmist.

Õppetegevus toetub sotsiaalsele konstruktivismile, paljude teemade ja mõistete õppimine toimub praktiliste ja uurimuslike tööde kaudu.

Hindamisse lisati praktiliste tööde hindamine.

Bioloogia

Lähtudes riikliku õppekava üldosast, rahvusvahelistest suundumustest loodusainete õpetamisel ning TÜ loodusteadusliku hariduse keskuses läbi viidud teadusuuringutest, on põhikooli bioloogia ainekavas tehtud mitmeid olulisi muudatusi.

Õpilaste õpikoormuse vähendamiseks on vähendatud nii teemade mahtu kui ka on teemasid osaliselt ümberjaotatud. Näiteks on viidud taimede teema 7. klassist 8. klassi ning oluliselt on kärbitud nii 7. kui ka 8. klassi seniste teemade mahtusid. Uudsenä on põhikooli bioloogiasse sisse toodud loodusteadusliku meetodi rakendamine uurimuslikus õppes, rohkem on tähelepanu pööratud praktilistele töödele ning IKT kaasamisele õppetöösse. Lähtuvalt loodusainete rahvusvahelisest suundumusest on ainekava rõhuasetus viidud seniselt objektikeskselt lähenemiselt protsessikesksele. Selle toetamiseks on esitatud ka põhimõisted, mis on õpilastel vajalikud eelkõige loodusprotsesside mõistmiseks.

Bioloogiateadmised omandatakse suurel määral teaduslikule meetodile tuginevate uurimuslike ülesannete kaudu, mille vältel õpilased saavad probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, katsete või vaatluste planeerimise ja korraldamise ning tulemuste analüüsi ja tõlgendamise oskused. Tähtsal kohal on uurimistulemuste suuline ja kirjalik esitamine, kaasates verbaalseid ning visuaalseid esitusvorme. Mõnede teemade osas pole võimalik praktilisi töid teostada, sel juhul on otstarbekas kasutada IKT võimalusi, viies läbi virtuaalseid

eksperimente arvutisimulatsioonidega ning uurida loodusprotsesse mõjutavaid tegureid arvutimudelitega.

Geograafia

Kehtiva määrusega võrreldes muudeti mõnede **õppesisus** teemade käsitlemise järjekorda ning mitmed teemad jäeti põhikooli ainekavast välja, näiteks tõus ja mõõn, hoovused. Uues ainekavas ei ole eraldi esitatud Eesti geograafiat. Eesti ja Euroopa teemasid käsitletakse integreeritult ning see võimaldab konkreetse teemaga põhjalikumalt tegelda, väldib dubleerimist ja säästab aega.

Erinevalt kehtivast määrusest on ainekavasse sisse kirjutatud **õpitulemuste taotlemine** praktiliste tööde ja IKT rakendamise kaudu. Rõhutatakse vajadust võrdselt tähelepanu pöörata nii teadmiste kui ka oskuste arendamisele.

Füüsika

Kehtiva määrusega võrreldes tähtsustatakse õppe- ja kasvatuseesmärkides rohkem õpilaste kriitilise ja loova mõtlemise arengut.

Muudatused õppesisu ja õpitulemuste osas on kehtiva määrusega võrreldes suured. Näiteks on välja jäetud aatomi ja universumiõpetuse teemad. Kajastamist leiavad sellest teemavaldkonnast need nähtused, mis on tarvilikud Päikesesüsteemi või tuumaelektrijaama kirjeldamiseks. Olulisimaks muudatuseks on füüsika ainekava õppesisu teemade lõimimine – optikateemade juures vaadeldakse tähte kui valgusallikat ning varjutusi ja kuu faaside teket, mehaanikateemadega koos käsitletakse Päikesesüsteemi kirjeldamist, soojusfüüsika teemade ringis vaadeldakse energiamuundumiste juures ka tuumaenergiaga seotud probleeme. Õppesisus on senisest täpsemalt esitatud praktiliste tööde loetelu.

Uues põhikooli ainekavas on õppesisu ja õpitulemused varasemaga võrreldes oluliselt konkreetsemalt esitatud. Põhjalikum lahtikirjutamine võimaldab selgemalt välja tuua õppeteemade rõhuasetusi ning püüdluseks on vältida õppekirjanduse ülepaisutamist autori poolt. Samuti on lõimitud senisest enam loodusvaldkonna õppeinete õppeteemasid, mille tulemusena on füüsika ainekava eelnõus vähenenud õppesisu maht.

Võrreldes kehtiva määrusega pööratakse eelnõus enam tähelepanu arvutusülesannetele füüsikaõpetuses. Õppeaine kirjelduses on rõhutatud, et füüsika arvutusülesannete lahendamine süvendab õpilaste arusaama igapäevaeluga seotud probleemidest ning arendab kriitilise mõtlemise ja matemaatika rakendamise oskust. Seega tuleb arvutusülesandeid käsitada kui õppeprotsessi lahutamatu osa, mitte muudest teemadest eraldiseisvat, etteantud algoritmide järgi arvutamisoskuse treenimist. Uue põhimõttena soovitatakse õppetöös kasutada ülesannete lahendamisel valemilehti, sest olulisemaks tuleb pidada õpilaste oskust valemite kasutamist ja nendest aru saada, mitte aga nende pähe õppimist.

Keemia

Võrreldes kehtiva määrusega on põhikooli keemia **ainekava õppesisus** tehtud mitmeid muudatusi teemade järjekorras ning on vähendatud enamiku teemade käsitlemise sügavust. Suuremate muutustena võib esile tuua: 1) aatomiehituse ja keemilise sideme teema sisulise mahu vähendamine, 2) metallide teema käsitlemise lihtsustamine ja toomine tervikuna 8. klassi, 3) ainete põhiklasside kui ühe suhteliselt raskema teema üleviimine 8. klassist 9. klassi, võimaldades selle käsitlemiseks ühtlasi rohkem aega.

Õppeaine sisu ja õpitulemused on kehtiva määrusega võrreldes rohkem lahti kirjutatud ning konkreetsemalt sõnastatud. Õppesisu juures on esitatud ühtlasi teema käsitlemisel vajalikud põhimõisted, vältimaks liiga suure arvu mõistete sissetoomist.

Erinevalt kehtivast määrusest on uues ainekavas selgelt välja toodud praktilised tööd ja IKT rakendused. Oluliselt rohkem on tähelepanu pööratud lõimumisele teiste loodusainetega, eriti 7. klassi loodusõpetusega.

Ainevaldkond „Sotsiaallained“ (lisa 5)

Ainevaldkonda kuuluvad ajalugu, ühiskonnaõpetus ja inimeseõpetus. Võrreldes kehtiva õppekavaga on muutunud inimeseõpetuse ja ühiskonnaõpetuse tundide jaotus klassiti. Inimeseõpetus algab 2. klassist ning 8. klassis on üks inimeseõpetuse tund. Ühiskonnaõpetus algab iseseisva õppeainena 6. klassist. Esimesel kooliastmel on ühiskonnaõpetuse teemad integreeritud inimeseõpetuse õppeainesse.

Sotsiaallainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaallainete vahendusel kujuneb õpilastes võime näha ühiskonna arengus põhjuslikke jm seoseid. Ainevaldkonnasisesel lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks ennast teostavaks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest, näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat ning tal on oskusi ja valmidust ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda.

Ainevaldkonna ainekavade arendustöös võeti aluseks põhikooli riikliku õppekava üldosa põhimõtted, rahvusvaheliste inimõiguste, ainevaldkonnaga seonduvate riiklike strateegiate, näiteks Eesti Säästva arengu riiklik strateegia ja arengukavade, näiteks Eesti Kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni põhimõtteid. Samuti 2008. aasta kevadel õpetajate hulgas läbi viidud küsitluse tulemused. Taotlusteks olid õpikoormuse vähendamine, tugevam lõiming ainevaldkonna sees ja teiste õppeainetega ning õppekava üldosaga.

Ajalugu

Põhikooli ajalooõpetuse tundide arv on jäänud samaks. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooa. Käsitluse põhimõtte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloo, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Erinevalt kehtivast määrusest tähtsustatakse õpilasele jõukohast, **inimesekeskset ajalookäsitlust**, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajaloooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua sild mineviku ja nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust ning paljusid Eesti ajaloo probleeme.

Uuendatud ajaloo ainekavas suunatakse õpetajaid kasutama **õppetegevuses** mitmekesisist meetodikat, mis võimaldab õpilastel aktiivselt osaleda õppetegevuses, arendada oma õpioskusi, teha järeldusi, kujundada ja väljendada oma arvamust ajaloosündmuste või -

nähtuste kohta. Ajalooprobleemide analüüsimise kaudu areneb õpilase ajalooline mõtlemine, rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriline identiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse. Ajaloo mõistmisele aitab kaasa õpitulemuste taotlemine õppekäikude, ekskursioonide ja muuseumide pedagoogiliste programmide kaudu. Õpilaste maailmapilti avardab **ainetevaheline integratsioon** ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest (näiteks ajalugu ja ühiskonnaõpetus, ajalugu ja geograafia).

Rõhutatakse vajadust pöörata võrdselt tähelepanu nii teadmiste kui oskuste arendamisele. Sama põhimõtet tuleb arvestada õpitulemuste hindamisel. Kokkuvõttev hinne ajaloos kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest.

Inimeseõpetus

Kehtiva määrusega võrreldes on ainekava eelnõus vähendatud õpilaste koormust ja suunatud õpetajad aktiivsete õpimeetodite kasutamisele. Taotluseks on toetada õppija aktiivsust, mis realiseerub nii aktiivõppemeetodite kui ka praktiliste ülesannete kasutamises, individuaalse-, paaris- ja rühmatöö harjutamise kaudu ja õpitava käsitlemises igapäevaeluga seondult. Uuendatud ainekavas on enam rõhutatud väärtuskasvatust, põhirõhuga õpilastes hoolivuse, aususe, õigluse ja vastutustunde arendamisele.

Laialdased sotsiaalsed probleemid laste ja noorte seas, nagu koolist väljalangevus, uimastite kasutamine, HIV ja AIDS, teismeliste rasedus, vägivald, kiusamine, kuritegelik ja antisotsiaalne käitumine jne, mõjutavad noorte inimeste valikuid tänapäeva ühiskonnas. Seetõttu on laste ja noorukite riskikäitumise käsitlemisel inimeseõpetuses sekkumise kõrval oluline koht ennetustööl.

Inimeseõpetuse ainekava aluspõhimõtte, inimese käsitlemine tervikuna, realiseerub õppeaines eesmärgipüstitusest lähtuvalt: inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist seoses inimese füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse arenguga. Õppeaine sisu, st käsitletav teemadering ja probleemid on vastavuses õpilaste ealiste iseärasustega. Erinevas kooliastmes on rõhuasetus kas seksuaalkasvatusel, tervisekasvatusel, uimastiharidusel jne. Inimeseõpetuses rõhutatakse vajadust teadmiste, oskuste kui hoiakute kujundamisele vastastikusel seoses, kusjuures põhirõhk on hoiakute kujundamisel.

Inimeseõpetuses on füüsilise õpikeskkonna kõrval õppetöö edukaks läbiviimiseks olulised ka sotsiaalne ja vaimne õpikeskkond. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õpikeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamuseavalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Hindamise põhiülesanne on toetada õpilase arengut, et kujuneks positiivne minapilt ja adekvaatne enesehinnang, kusjuures oluline on õpilase enda roll hindamisel, pakkudes võimalusi enesehindamiseks.

Ühiskonnaõpetus

Võrreldes kehtiva määrusega on ainekava eelnõus rõhutatud eakohasuse printsiipi, vähendatud õpilaste õpikoormust ja suunatud õpetajad aktiivsete õpimeetodite kasutamisele.

Ühiskonnaõpetus algab iseseisva ainenä IV klassi asemel VI klassist. Lõiminguga lähedaste ainetega, nagu inimeseõpetus, geograafia ja ajalugu korrastati õppesisu ja õpitulemusi, mis vähendas ainekava sisulist mahtu.

Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majandus, poliitika, haridus jne), ent ka suhteid teiste sotsiaalsete rühmadega. Teises kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koeksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht. Kolmandas kooliastmes lisanduvad Eesti riigi funktsioneerimisega seotud institutsioonid.

Ühiskonnaõpetuse ainekava on võrreldes kehtiva määrusega praktilisema suunitlusega. Ainekavas on olulisel kohal aktiivõppemeetodid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud, mis võimaldavad õpilasel omandada vajalikke teadmisi ja oskusi ning kujundada hoiakuid ja valmisolekut vastutustundlike otsuste tegemiseks praktilise tegevuse, reaalse kodanikuosaluse käigus. Aine käsitlemisel on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö plaanamise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme. Aktiivse kodaniku kontseptsioon avardab ühiskonnaõpetuse rakendusliku suuna võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud. Täiendatud kontseptsiooni kohaselt on aine keskmes õpilane, kes eakohaselt suhtleb erinevate ühiskonna institutsioonidega vastavalt oma huvidele ja võimalustele.

Õppimisel arvestatakse, et ühiskonnas toimuvad sotsiaal-majanduslikud ja poliitilised muutused mõjutavad ka rõhuasetusi ühiskonnaõpetuses. Õppetegevuse tuleb käsitleda ühiskonnas olulisi teemasid ja probleemküsimusi ning jälgida õigusaktide uuendamisest tulenevaid muutusi.

Ainevaldkond „Kunstiained“ (lisa 6)

Ainevaldkonda kuuluvad õppeained Kunst ja Muusika

Ainevaldkonnas *Kunstiained* pööratakse tähelepanu loovuse ja eneseväljendusoskuse arendamisele, teadmiste ja oskuste omandamisele erinevate väljendusvahendite ja kultuuride kohta kunstidega tegelemise kaudu; traditsiooniliste ning nüüdisaegsete kunstide, nende sisu, vormi ja tähenduse mõistmisele ning kriitikameele kujundamisele loomise, esitamise, teoste interpreteerimise ja analüüsimise kaudu. Nii kunsti kui muusika ainekavas on olulisel kohal mõtlemise paindlikkus ning avatus kultuurilistele ja individuaalsetele erinevustele. Tähtsustatud on praktilist tegevust, loovat lähenemist probleemidele, erinevate lahenduste paljusust ning emotsionaalselt tasakaalustavat mõju.

Kunst

Erinevalt kehtivast määrusest on ainekava eelnõu õppe- ja kasvatusesmärkides kesksel kohal kunsti rolli teadvustamine oma elus ja ühiskonnas, sh orienteerumine visuaalses keskkonnas. Olulisemaks on muutunud kunsti kui universaalse visuaalse keele ja kommunikatsioonivahendi käsitlus.

Lisaks ainespetsiifilistele oskuste ja teadmiste edastamisele on tähtsustatud kunstiõppes ka instrumentaalset väärtust, mis toetab mõtlemis-, koostöö- ja eneseväljendusoskuste arengut.

Kaasaegse kunsti olemusest lähtuvalt taotletakse õppeaines senisest suuremat lõimingut sotsiaalainetega. Eeltoodu kajastub ka õpitulemustes, mis seovad kunstispetsiifilise õppesisu ja tegevused võtmepeadevuste ja läbivate teemadega. Tähtsustatakse iseseisvalt mõtleva ja tegutseva inimese kujunemist, kes saab kunstitegevustest tuge enda realiseerimiseks erinevates tegevusvaldkondades.

Oluliseks erinevuseks kehtiva õppekavaga on õppesisu ja õpitulemuste esitamine üldistatumalt, jättes õpetajale vabaduse ja kohustuse selle täpsustamiseks kooli ainekava ja oma töökava tasandil. Uudsenä esitatakse kunsti ainekavas kolm aine koostisosa, mis kuuluvad igasse ainetundi ning mida käsitletakse omavahel kombineerituna: 1) uurimine ja oma ideede arendamine; 2) väljendusvahendite loov rakendamine; 3) mõtestamine ja refleksioon.

Võrreldes kehtiva õppekavaga, mis määratles õppesisus valdavalt kunsti vormiküsimused, on uues õppekavas tähtsustatud visuaalse ja verbaalse kommunikatsiooni ning kunsti sisuküsimused: oma arvamuse ja sõnumi väljendamine, visuaalse informatsiooni otsimine ja mõtestamine, nii oma kui teiste loodud kunstiteose tõlgendamine. Ka on tähtsustatud õppekäike (muuseumide ja näituste külastamist), millest peab saama kunstiõppe loomulik ja kohustuslik osa.

Tänapäevastele nõuetele vastavalt on sisse toodud disaini, meedia, keskkonna, kultuuri-väärtuste ja intellektuaalse omandi temaatika; vajadus kujundada oskus käituda eetiliselt ja turvaliselt erinevates, nii reaalses kui virtuaalses keskkonnas.

Õppeaine kirjelduses pööratakse tähelepanu seoste avastamisele ja loomisele teiste ainete ning eluvaldkondadega. Kunsti käsitletakse nii omaette väärtussüsteemi kui ka võtmena ümbritseva elu mõtestamiseks, mõistmiseks ja tunnetamiseks.

Hindamise eesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Hindamisel on oluline tunnustada lahenduste erinevusi ja väärtustada õpilaste isikupära ning koostööoskusi.

Klassi, kus viiakse läbi kunstitunde, füüsiline õpikeskkond peab vastama nii tervisekaitse kui praktilise kunstitegemise nõuetele. Oluline on tagada tööde kuivatamise, hoiustamise ja eksponeerimise võimalused. Loomaks tingimusi, kus praktilise loometegevusega saavad tegeleda kõik õpilased olenemata nende käelistest oskustest ning tutvustamiseks erinevaid kaasaegse kunsti meediume, peab kunstitunnis olema võimalik kasutada lisaks värvidele ja paberile ka foto- ja videotehnikat, skannerit, printerit ning internetiühendusega arvuteid.

Muusika

Erinevalt kehtivast määrusest on muusika õppe- ja kasvatusesmärkides rõhuasetus õpilaste muusikalise mõtlemise ja muusikaliste võimete arendamisel musitseerimise kaudu, mis on aluseks elukestva muusikaharrastuse kujunemisele. Tähtsustatakse intellektuaalse omandi kaitsega seonduvat.

Oluliseks erinevuseks võrreldes kehtiva õppekavaga on musitseerimise ning loovtegevuste tähtsustamine, millega arendatakse õpilase isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ja koos musitseerimiseks ning eneseväljenduseks. Ka ainekomponeentide järjestuse on esiplaanil praktilised tegevused (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming), viimasena on esitatud muusikaline kirjaoskus (muusikalased teoreetilised teadmised ja

oskused), millele toetub aktiivne musitseerimine. Pööratakse tähelepanu esinemisjulguse ja -oskuse arendamisele ning esinemisvõimaluste loomisele, toetades õpilaste loomingulist eneseväljendust. Samuti kaasatakse õpilasi kooli kontserdielu kavandamisel ja korraldamisel.

Õppeaine sisus ja õpitulemustes on tähtsustatud eesti laulupidude traditsiooni edasikandmine. Alus sellele pannakse ühislaulmisega muusikatunnis ning õpilaste osalemisega koolikooride tegevuses. Uuendatud ja arvuliselt ka vähendatud on kõigis kooliastmetes ühislaulude repertuaari, seega on suurenenud õpetaja valikuvõimalused ühislaulurepertuaari loomisel.

Seoses tähelepanu pööramisega praktilisele muusikalisele tegevusele on traditsiooniliste õppesisu osade (laulmine ja muusika kuulamine) kõrval määratletud õppesisu ja õpitulemused ka pillimängus, muusikalises liikumises ja omaloomingus. Pillimängus nähakse ette elementaarsete pillimänguoskuste omandamine plokkflöödil või 6-keelsel väikekandelil (I, II kooliastmes) ja akustilisel kitarril (õpilastele jõukohasel tasemel III kooliastmes).

Muusika kuulamisel on rõhuasetus kuulamisoskuse kujundamisel, avatud aruteludel kuulnud muusika üle ning oma arvamuse avaldamisel.

Uudeks õppeaine koostisosaks on õppekäigud (kontserdid, teatrietendused, muuseumid jm), mis avardavad õpilase silmaringi, loovad sideme tunnis õpitu ja kuuldu/nähtu vahel ning mille üle arutletakse.

Õppesisu on vähendatud nii II kui III kooliastmes, kus muusikatunde on nädalas üks (v.a. 4. klassis -2 tundi). Vähendatud on vormi- ja žanriõpetust, ainekava ei sätesta missa, oratooriumi, prelüüdi ja fuuga, sonaadi, sonaat-allegro käsitlemist. II ja III astmes on vähendatud erinevate maade rahvamuusika käsitlemist: valiku nimetatud maade muusikast teeb õpetaja või kokkuleppel koos õpilastega. Muusikalises kirjaoskuses ei käsitleta II kooliastmes vahelduvat taktimõõtu, harmoonilist ja meloodilist moll-astmerida; kaheksandik-taktimõõduga tutvutakse seoses laulurepertuaariga. III kooliastmes ei käsitleta intervalle ja artikulatsioonimärke, samuti helistikke B-duuri ja g-moll. D-duuri ja h-molli tutvustatakse seoses akustilise kitarril mänguvõtete tundmaõppimisega.

Hindamise aluseks on õpilase individuaalne areng. Hinnatakse muusikaliste teadmiste ja oskuste rakendamist praktilises musitseerimises ning muusika kuulamisel, samuti arvamused kirjalikes ja suulistel aruteludel.

Õppekava määruse rakendamise eelduseks on kaasajale vastav **füüsiline õpikeskkond**: muusikainstrumendid, kvaliteetne aparatuur muusika kuulamiseks, õppeotstarbelised CD-d, DVD-d ja multimeedia vahendid.

Ainevaldkond „Tehnoloogia“ (lisa 7)

Ainevaldkonda kuuluvad järgmised õppeained: tööõpetus, käsitöö ja kodundus ning tehnoloogiaõpetus.

Tehnoloogia valdkonna ainekavade muutmise tingis vajadus luua senisest paindlikum ja läbimõeldum süsteem tehnoloogiaainete õpetamiseks, mis võimaldaks õpilasel koduses majapidamises ja tulevases tööelus iseseisvat ning edukat toimetulekut. Lõimumisel üldosaga peeti silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, läbivaid teemasid ning teisi üldosa nõudeid ja põhimõtteid.

I kooliastmes on õppeaineks tööõpetus. Alates II kooliastmest valivad õpilased oma soovide ja huvide põhjal õppeaineks kas käsitöö ja kodunduse või tehnoloogiaõpetuse. Õpperühmadeks jagunemine ei ole soopõhine.

Tehnoloogia ainevaldkonna õpperuumid -ja tarbed, sh töövahendid peavad vastama tervisekaitse, tööohutuse ja ergonoomia nõuetele. Igale õpilasele on tagatakse töökoht ja praktiliseks õppetööks vastavad individuaalsed töövahendid ning praktiliseks tööks vajalik materjal. Kooli pidaja tagab sisseseade ja tööriistade hoolduse ning muretseb õppetööks vajalikud vahendid.

Tööõpetus

Kehtiva määrusega võrreldes on muudatused tööõpetuses kontseptuaalsed ning sellest tulenevalt on tehtud muudatusi ka õppesisus. Ainekavas peetakse oluliseks mõtte- ja käelist ning loovat praktilist tegevust. Eesmärgiks oli vähendada õpilaste koormust ja suunata õpetajaid aktiivsete õppemeetodite kasutamisele. Uuendatud õppesisuks on: kavandamine, materjalid, tööprotsess, tööviisid, kodundus.

Hindamisel arvestatakse õpilase loovust ülesande lahendamisel, töö kulgu ja saavutatud õpitulemusi.

Tehnoloogiaõpetus

Kehtiva ainekavaga võrreldes puudutavad muudatused tehnoloogiaõpetuses nii kontseptuaalset kui ka sellest tulenevalt sisulist poolt. Ainekavas peetakse oluliseks mõtestatud, analüüsivat, innovaatilist ja loovat praktilist tegevust. Tehnoloogiaõpetuse tundides tuleks arvestatud nii poiste kui ka tüdrukute osalemisvõimalusega.

Võrreldes kehtiva määrusega pööratakse eelnõus enam tähelepanu õpilase tehnoloogilise kirjaoskuse arendamisele, ümbritseva keskkonna märkamisele, tehnoloogiliste mõjude analüüsimisele ning loovusele ning taotletakse, et õpilane omandab analüüsimis- ja sünteesioskuse ning tervikliku maailmapildi väärtustades kultuuripärimust.

Tehnoloogiaõpetus koosneb kolmest valdkonnast: tehnoloogiaõpetus (tehnoloogia igapäevaelus; disain ja joonestamine; materjalid ja nende töötlemine); kodundus; projektitöö. Tehnoloogiaõpetus hõlmab õppest ca 65%, kodundus 10% ja projektitöö 25%. Õppeaine valdkondade järjestuse õppeaastas kavandab tehnoloogiaõpetuse õpetaja koostöös käsitöö ja kodunduse õpetajaga. Erinevalt kehtivast ainekavast on õppetegevus üles ehitatud toote vms arendustsüklile, mis tähendab, et läbitakse etapid alates info otsimisest, toote disainimisest, toote teostusest ning selle tutvustamisest teistele õpilastele.

Õpiülesande teostamisel hinnatakse planeerimist ja disaini, valikute tegemise ja põhjendamise oskust ning seoste kirjeldamise oskust, valmistamisprotsessi, õpilase arengut, töö tulemust, sh üksikute ülesannete sooritamist ja toote esitlemise oskust. Õpilase hindamisel on oluline ka õpilase enesehinnang. Õpilaste teadmiste, tehnilise nutikuse ja loovuse hindamisel kasutatakse ka teste, probleemülesandeid, võistlusmänge, projektitööd jms. 8.–9. klassis võib õpilaste hindamisel lähtuda lisaks eelnimetatule veel järgmisest: teadmiste ja oskuste kokkuvõtvaks hindamiseks põhikooli lõpul on soovitatav õpilastel teostada lõputöö.

Käsitöö ja kodundus

Ainekava arendustöös on peetud oluliseks rõhutada kodunduse osatähtsust ning seetõttu on muutunud õppeaine käsitöö nimetus käsitöö ja kodunduseks. Täpsustatud on ka õppeaine käsitöö ja kodunduse tunnimahud ning tehnoloogiaõpetuse omavaheline lõimumine.

Õppeaine käsitöö ja kodundus koosneb neljast valdkonnast: käsitöö; kodundus; tehnoloogiaõpetus (toimub õpperühmade vahetus); projektitöö. Käsitöö ja kodundus hõlmab õppes ca 65%, millest vähemalt kolmandik on kodundus. Ligikaudu 25% õppemahust jääb projektitööle ja 10% tehnoloogiaõpetusele. Õppeaine osade järjestuse õppeaastas kavandab käsitöö ja kodunduse õpetaja koostöös tehnoloogiaõpetuse õpetajaga.

Võrreldes kehtiva määrusega on uues ainekavas rõhuasetus tööprotsessil, loominguliste lahenduste leidmisel, oma töö iseseisval planeerimisel, teostamisel ja esitlemisel, oskusel leida ja kasutada teabematerjale. Senisest vähenenud on nõue osata suurt hulka konkreetseid tööoperatsioone; täpsustati kodunduse õppesisu ja ajalist mahtu; viidi sisse kohustus õpperühmi (valdavalt tehnoloogiaõpetus – poisid ning käsitöö ja kodundus - tüdrukud) vahetada, et kõik õpilased õpiksid nii kodundust kui tehnoloogiaõpetust. Uuenduseks on see, et igal õppeaastal viiakse õppeaine osana läbi projektitöö, mis annab võimaluse valitud teema(sid) põhjalikumaks käsitlemiseks ja lõimimiseks teiste õppeainete, läbivate teemade või kooli üritustega. Suurem rõhk on väärtuskasvatusel, töökultuuril, tööprotsessi analüüsimisel, ühiselt tehtaval töö ja vastutusel töö tulemuste ees. Eraldi teemadena on välja toodud kavandamine, materjalid, rahvakunst ja töö kulg, mida saab lõimida nii kohustuslike tööliikide, valikteemade kui õppeprojektidega. Projektitöö käigus on kõigil õpilastel võimalus vastavalt oma soovidele ja huvidele vabalt valida projektitöö teemat. Uus osa on rahvustoidud, samuti eritoitumisega seonduv (toiduallergia, toidutalumatuse, toitumishäired, dieedid). Rohkem on tähelepanu pööratud tarbijakasvatusele.

Käsitöö ja kodunduse tunnis on väga oluline tagada õpilaste ohutus erinevate tööriistade ja seadmetega töötamisel ning luua iseseisvat loomingulist tööd võimaldav keskkonna.

Õpilaste tööde hindamisel on lisaks numbrilisele hindele oluline nii õpetaja põhjendatud hinnang õpilase tööle kui ka õpilase enda hinnang oma tööle.

Ainevaldkond „Kehaline kasvatus“ (lisa 8)

Ainevaldkonda kuulub õppeaine kehaline kasvatus. Uuendatud õppekavas on kehalises kasvatuses rõhuasetus õpilase kujunemisel hea tervise ja töövõimega isiksuseks. Olulisena nähakse motivatsiooni ja huvi tekitamist erinevate spordialade/liikumistegevuste vastu, samuti teadmiste omandamist, mis on aluseks tervist väärtustava eluviisi kujunemisel ning lähteks elukestvatele spordi- ja liikumisharrastusele. Oluliseks on peetud koostööd kaaslastega, ausa mängu ning kokkulepitud reeglite/võistlusmääruste mõistmist ja järgimist, huvi tundmist Eestis ning maailmas toimuvate spordi- ja liikumisürituste vastu.

Täpsustatud ja korrigeeritud on spordialade/liikumistegevuste õppesisu ja õpitulemusi.

Võrreldes kehtiva ainekavaga on kõigis astmetes lisandunud õppeteema *Teadmised spordist ja liikumisviisidest*, mille sisu omandatakse praktilise tegevuse kaudu või iseseisva tööna. Erinevuseks on ka talialade õpetamine: ainekava eelnõus on koolil võimalus valida kas suusatamine või uisutamine. Kehtiva ainekava valdkond rütmika ja liikumine (I kooliaste), rütmika (II kooliaste), rütmika ja tants (III kooliaste) kannab uuendatud ühisnimetust

Tantsuline liikumine. II ja III kooliastmes kuulub õppesisusse ka orienteerumine. Sportmängudest (II ja III kooliaste: võrk-, korv-, jalgpall) on kohustuslik õpetada kahte.

Uuendatud ainekava **õppesisu ja õpitulemuste** juures on järgitud põhimõtet, et ainekavasse kuuluva õppesisu suudaksid õpilased omandada 75-80% kehalisele kasvatusel ettenähtud tundide jooksul. 20–25% õppeainele ette nähtud tundide mahust võivad koolid kasutada ainekavasse mittekuuluvate spordialade ja liikumisviiside (ujumine, käsipall, saalihoki, pesapall, sulgpall, erinevad tantsustiilid jm) õpetamiseks või kasutada tunniressurssi ainekavasse kuuluvate põhialade süvendatud õppeks.

Senisest suuremat tähelepanu pööratakse organiseeritud ja iseseisvale praktilisele harjutamisele, enda kehaliste võimete arengu jälgimisele ning tulemustele hinnangu andmisele. Tähtsustatakse ka liikumis-, spordi- ja terviseetemaalsete materjalidega tutvumist ja analüüsimist.

Motiveerimaks õpilasi tegelema erinevate spordialade ja liikumisviisidega, on tähtis ainesisust tulenev **füüsiline õpikeskkond**, kuhu kuuluvad erinevad spordirajatised, (võimla ja staadion koos vajaliku sisseseadega ainekavakohasteks õppetegevusteks). Samuti peab olema võimalus kasutada suusarada ja/või uisuväljakut, terviserada ning ujulat. Hügieeniharjumuste kujundamiseks peavad olema koolis rõivistatud ning pesemisruumid.

Oluline on, et alates II kooliastmest (4. klass) toimuks poiste ja tüdrukute kehalise kasvatusel tundide läbiviimine eraldi.

Hindamisel rõhutatakse, et õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning missugused on hindamise kriteeriumid. Tervisest tingitud erivajadustega õpilasi hinnates arvestatakse nende osavõttu kehalise kasvatusel tundidest. Hinnatakse õpilase teadmisi spordist, liikumisest ja kehaliste harjutuste sooritamist arvestades õpilase tervislikku seisundit.

Valikained põhikoolis

Erinevalt kehtivast määrusest sätestab põhikooli riikliku õppekava eelnõu üldosa § 13 lõikes 3 valikainetena usundiõpetuse, informaatika ja karjääriõpetuse. Eelpool nimetatud lõikes märgitakse, et usundiõpetust õpetatakse vaid riiklikus õppekavas toodud ainekava järgi.

Valikaine usundiõpetus (lisa 9)

Põhikoolis saab usundiõpetust õppida kõikidel kooliastmetel. I kooliaste: tavad, lood ja väärtused (soovitavalt 2. klassis); II kooliaste: väärtused ja valikud (soovitavalt 5/6. klassis); III kooliaste: üks maailm, erinevad religioonid (soovitavalt 9. klassis).

Usundiõpetus on usu- ja mõttevabaduse põhimõtetest lähtuv õppeaine, kus käsitletakse erinevaid religioone ja usulisi liikumisi, õpitakse tundma religiooni väljendumist kultuuris ning inimese ja ühiskonna elus; arutletakse eksistentsiaalsete küsimuste üle.

Usundiõpetus lähtub ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis sõnastatud usu- ja mõttevabaduse tunnustamise põhimõttest. Religioonialane haritus on usuvabaduse tagamise eeltingimusi ühiskonnas. Õppeaine pole käsitletav ühegi kiriku, koguduse ega usulise ühenduse kuulutustööna, ühtki maailmavaadet ei käsitleta õpilastele normatiivsena. Usundiõpetuse ülesanne ei ole juhatada õpilasi mingi kindla religiooni juurde. Eesmärk on valmistada õpilasi ette eluks pluralistlikus ühiskonnas ning maailmas, kus tuleb kokku puutuda erinevate

religioonide ja maailmavaadete esindajatega. Seetõttu pannakse usundiõpetuses rõhku oskuste ja hoiakute kujundamisele, millel põhineb üksteisemõistmine, lugupidamine ja avatus ning valmisolek dialoogiks ja koostööks.

Valikaine informaatika (lisa 10)

Erinevalt kehtivast õppekavast on informaatika riikliku õppekava eelnõus eraldi õppeainena. Kuna 2002. aastal loobuti õppekavas valikainete ainekavade esitamisest, siis otsustati toona info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) alased õpitulemused fikseerida läbiva teema *Infotehnoloogia ja meedia* pädevustena. Tiigrihüppe SA tellimusel TLÜ informaatika instituudi poolt 2008. a. läbi viidud uuring näitas, et suur osa koolidest ei suutnud läbiva teema "IT ja meedia" vormis põhikooli lõpetajatelt oodatavaid IKT alaseid pädevusi süstemaatiliselt kujundada ega hinnata. Samas muutub koolist kaasa saadud digitaalne kirjaoskus teadmusühiskonnas üha olulisemaks nii karjääri planeerimise, professionaalse arengu, turvalisuse, riigiga suhtlemise, otsustusprotsessidesse kaasamise kui ka sotsiaalse tõrjutuse vältimise kontekstis. Seetõttu on uues riiklikus õppekavas informaatika esitatud valikainena.

Võrreldes kehtiva õppekavaga on peamisteks muudatusteks põhikooli informaatika ainekava esitamine kahe kontsentrilise osana, millest ühte õpetatakse 2. kooliastmes ja teist 3. kooliastmes. Esimene osa "**Arvuti töövahendina**" keskendub IKT alaste baaspädevuste ühtlustamisele õpilaste seas ning üldeesmärgiks on tagada kõigi õpilaste suutlikkus rakendada arvutit ja Interneti igapäevases õppetöös. Varasemast rohkem pööratakse tähelepanu turvalisele arvutikasutusele, andmetöötlusele tabelarvutustarkvara abil ja tööle meediafailidega. Käsitletavaid teemasid ja õpiülesandeid tuleks integreerida õppeainete emakeele, võõrkeele ja matemaatika õppetegevusega. Teine osa "Infoühiskonna tehnoloogiad" keskendub suuresti arvutite ja Interneti kasutamise sotsiaalsetele ja ühiskondlikele aspektidele ning personaalse õpikeskkonna loomisele kaasaegse veebitehnoloogia abil. Selline lähenemine annab head võimalused ainetevaheliste seoste loomiseks ühiskonnaõpetusega.

Nii II kui ka III kooliastmes on valikaine õppesisu üles ehitatud kuue teemana, millest igaühe mahuks on 5 tundi. Kavanduse kohaselt jääb mõlemas kooliastmes 5-tundi õpilasele iseseisvaks tööks oma õpiülesannete viimistlemisel, e-portfoolio koostamisel ja esitlemisel. Õppetöö korraldamisel on oluline varieerida õppemeetodeid, kasutades lisaks frontaalsele esitlusele ka individuaalset tööd õpijuhise abil, väikerühmatööd, probleem- ja projektõpet. Näiteks "Infoühiskonna tehnoloogiate" teemade peamiseks väljundiks ongi ette nähtud rühmatöös teostatud õpiprojekti tulemuste esitlemine.

Füüsilise õpikeskkonna osas rõhutab uus informaatika ainekava kaasaegsete esitlusvahendite olemasolu arvutiklassis ja õpilaste oma sülearvutite kasutamise võimalust. Sülearvutitele arvutilaia, toite ja võrguühenduse tagamine võib paljudes koolides tähendada arvutiklassi renoveerimise vajadust. Isiklike sülearvutite kasutamine eeldab õppetöö kohaldamist erinevatele tarkvaraplatformidele. Kõik õpilased peavad suutma põhilisi töövõtteid kasutada vähemalt kahel erineval tarkvaraplatformil (nt. lisaks Microsoft Windows/Office platvormile ka Linux/OpenOffice või Apple MacOSX/iWork).

Füüsilise õpikeskkonna kõrval omandab informaatika õpetamisel olulise rolli veebipõhine õpikeskkond, mis võimaldab vahendada õppematerjale, ülesandeid, teateid, õpetajapoolset tagasisidet jpm. Ühe olulisema osa sellest õpikeskkonnast moodustab veebipõhine e-portfoolio, millesse õpilane koondab enda poolt õppetöö jooksul tehtud tööd, refleksioonid, lisamaterjalid, tagasiside ja hinnangud. Uus informaatika ainekava näeb ette õpitulemuste

hindamise paradigma muutust: tänu e-portfoolio kasutamisele kontrolltööde asemel on lihtsam hindamist diferentseerida, arvestades õpilaste huvisid, koduseid võimalusi tööks arvutiga, hobidega seonduvaid või teiste õppeainete jaoks arvutil tehtud töid jpm.

Valikaine karjääriõpetus (lisa 11)

Erinevalt kehtivast määrusest on riikliku õppekava eelnõus karjääriõpetus valikainena põhikoolis III kooliastmes.

Karjääriõpetusega taotletakse, et õpilane teadvustab oma huvisid, võimeid ja oskusi, mis võimaldavad adekvaatse enesehinnangu kujunemist ning konkreetsete karjääriplaanide tegemist. Karjääriõpetuse kaudu kujundab õpilane elutee juhtimiseks vajalikud hoiakud, teadmised ja oskused. Taotletakse, et õpilane tutvub erinevate ametite/elukutsetega, õppides tundma haridus- ja koolitusvõimalusi, tööseadusandlust ning kohalikku majanduskeskkonda. Karjääriõpetus võimaldab ühiskonna inimressursi tööturul paremal viisil rakendada, viies inimeste oskused ja huvid kokku töö- ja õppimisvõimalustega.

Karjääriõpetus keskendub õpilase isiksuse omaduste teadvustamisele ning esmaste karjäärivalikutega seostamisele. Õpilased õpivad hindama elukestva õppe tähtsust: saavad teavet erinevatest edasiõppimisvõimalustest ja oskavad seda kasutada oma plaanide elluviimisel. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise võimalustest ning julgustatakse neid kasutama.

Põhikooli karjääriõpetuse ainekava koosneb ühest 35tunnisest kursusest. Õppesisu koosneb kolmest peateemast: enesetundmine ja selle tähtsus karjääriplaneerimisel; õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmine; planeerimine ja otsustamine. Peateemad jaotatakse võrdseteks osadeks.

Õppe käigus analüüsib õpilane oma isiksust, eristab oma tugevad ja nõrgad küljed ning seostab neid erinevatel kutsealadel töötamise eeldustega. Õpilane õpib tundma tööturu olukorda, erinevaid elukutseid ja ameteid. Seeläbi teadvustab õpilane ennast tulevase töötajana ning oskab näha hariduse ja tööturu vahelisi seoseid oma tulevikuplaanide kavandamisel. Õpilane õpib tundma karjääriplaneerimise põhimõtteid ja koostama oma karjääriplaani. Karjäärivalikuid mõjutavate asjaolude tundmaõppimine ja erinevate elurollide käsitlemine karjäär aspektist toetab õpilase teadlikku valikut ja oma vastutuse tunnetamist.

Hindamisel rõhutatakse, et õpilane peab olema hindamises aktiivne partner, kuna see toetab eneseanalüüsi oskuste kujunemist. Hindamisel väärtustatakse õpilaste isikupära ja toetatakse arengut. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Karjääriõpetuse käigus ei hinnata õpilase hoiakuid ega väärtusi, vajadusel ja võimalusel antakse õpilasele nende kohta tagasisidet.

V Õppekava rakendamiseks vajalikud vahendid

Õppekava muutuste teavitustööd, seletavate ja juhendavate materjalide väljaandmine ning vastavad arendus- ja uurimistööd eeldavad riigieelarves Haridus- ja teadusministeeriumi ridade 4.450 „riiklike õppekavade arendamine“ ning 4.4500.02 „uuringute tellimine avalik-õiguslikelt institutsioonidelt“ rahastamist aastatel 2010-2015 2010. aasta riigieelarve seaduses

kavandatuga võrdses mahus. Osaliselt kaetakse teavitusega seotud kulud koostöös haridusega seotud ESF-programmidega.

Õpetajate täienduskoolitusega seotud kulud kaetakse iga-aastaselt riigieelarvest eraldatavatest vahenditest - lähtuvalt täiskasvanute koolituse seaduse §13 lõigetest 5¹ ja 5². Täiendavat koormust riigieelarvele eelnõu vastuvõtmine õpetajate täienduskoolituse osas ei tingi.

Esma- ja täiendkoolituse osas tehakse koostööd haridusega seotud ESF-programmidega. Programmis „Üldhariduse pedagoogide kvalifikatsiooni tõstmine 2008-2014 on ühe programmi tegevusena planeeritud täiendkoolituse kvaliteedi kriteeriumidel põhinevate, kutsestandardi, riikliku õppekava ja üldhariduse arengukava rakendamist toetavate koolituste tellimine ja korraldamine. Selleks tegevuseks on kavandatud 2010. aastal 570 000 krooni. Programmi vältel on plaanis välja töötada kvaliteedikriteeriumidele vastavad täiendkoolituse õppekavad riiklike õppekavade üldpõhimõtete, kutsestandardi ja üldhariduse arengukava rakendamiseks ning koolitada õpetajaid. Nimetatud programmi üheks alategevuseks on haridusasutuste juhtide kompetentsumudeli arendamine ja rakendamine. Haridusasutuste juhtide üks kompetentsidest on kooli õppekava koostamise ja rakendamise juhtimine, mis eeldab ka teadmisi uutest riiklikest õppekavadest. Haridusasutuste juhtide kompetentsumudeli rakendamiseks on kavandatud 2010. aastaks 200 000 krooni, kogu programmi vältel saavad koolitust vähemalt 200 haridusasutuse juhid (põhikool ja gümnaasium). Programmi Eduko raames on 2010 aasta prioriteediks põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad kolmes alategevuses: haridusteaduse edendamine läbi uuringute ja analüüside; õpetajakoolituse õppekavade analüüs ja arendamine; õppemetoodika ja -sisu uuendamine ning inimressursi arendamine.

Õppekirjanduse ja õppevahendite uuendamine eeldab olemasolevas mahus õppekirjanduse ja õppevahendite toetamist aastal 2010 (282 krooni õpikute soetamiseks õpilase kohta ja 458 krooni õppevahendite soetamiseks õpilase kohta vastavalt „«2009. aasta riigieelarve seaduses» kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi määratud eraldiste jaotus ning jaotamise ulatus, tingimused ja kord“ §10) ning vastava mahu kasvu aastatel 2011.-2015. 20% ulatuses. Arvestades õpilaste arvu prognoose⁴ tähendab see aastast lisakulu õppekirjandusele 7 miljonit krooni ja õppevahenditele 11,3 miljonit krooni.

Parima võimaliku põhihariduse pakkumine eeldab füüsilise õpikeskkonna arendamist koolipidajate poolt. Kuid see vajadus ei ole seotud käesoleva konkreetse õppekava rakendamisega, samas mahus investeringud õpikeskkonda oleksid vajalikud ka kehtiva õppekava jätkuval rakendamisel. Füüsilise õpikeskkonna arendamine õppekvaliteedi tõstmiseks prioriteetsetes loodusainete, matemaatika ja tehnoloogia valdkondades eeldab iga I ja II kooliastme õpilase kohta vahendeid 500 kr ulatuses aastas ning III kooliastme õpilase kohta 1000 kr aastas, kogukuluga 79 miljonit krooni aastas. Nii käesoleva õppekava jõustumise korral, kui ka kehtiva õppekava jätkuva rakendamise puhul oleks õppekvaliteedi tõstmiseks otstarbekas käivitada aastatel 2011.-2015. täiendav riiklik programm füüsilise õpikeskkonna arendamiseks.

Põhikooli riikliku õppekava eelnõu näeb ette rühmatunnid tehnoloogiaõpetuses ja käsitöös/kodunduses, samuti kehalises kasvatuses. Vajadusel nähakse rühmatunde võõrkeeltes ja loodusainetes. Need täiendused õppekavas ei eelda koolide rahastamismudeli ja vastavate pearahamäärade („«2009. aasta riigieelarve seaduses» kohaliku omavalitsuse üksustele

---

⁴ Prognoosis õpilaste arv neis kooliastmetes 2014. a

tasandusfondi määratud eraldiste jaotus ning jaotamise ulatus, tingimused ja kord“, §3) muutust.

